

Føroya Arbeiðsgevarafelag Ársfrágreiðing 2012

VINNUHÚSIÐ
HOUSE OF INDUSTRY

Føroya Arbeiðsgevarafelag

Vinnuhúsið
Smærugøta 9A
Postboks 1038
FO-110 Tórshavn

Frágreiðing frá nevndini

Seinastu árin hava verið sera avbjóðandi fyri føroyska vinnu við fíggjarkreppu og lítlum vøkstri í búskapinum, men nú sær út til, at viðurskiftini eru við at koma í javnvág aftur, tó uttan at fyrítøkur hava merkt stórvegis vøkstur í eftirspurninginum.

Arbeisloysið er fallið nakað og er nú 5,2% í mun til 5,8% fyri einum ári síðani. Hetta er jaligt, hóast arbeisloysið enn er væl hægri, enn tað er, tá meira ferð er á búskapinum.

Um hugt verður eftir lønarútgjaldingum hjá í 2012 í mun til 2008 sæst, at lønarútgjaldingarnar vinnuni enn eru góðar 200 mió. kr. lægri enn tær vóru í 2008, meðan lønarútgjaldingarnar hjá tí almenna eru hækkaðar við 240 mió. kr.

Verður hugt nærri eftir tølunum sæst, at tað serliga er byggivinnan, sum hefur havt stórt fall í lønarútgjaldingum, men eisini handilsvinnan, ídnaður og fíggjarvinna hava havt stórt fall í lønarútgjaldingum.

Fiskiveiða, alivinna og shippingvinnan hava tó havt vøkstur. Innan tað almenna er vøkstur í lønargjaldingunum á øllum økjum, men serliga eru tað kommunur og ríkisstovnar, sum hava havt stóran vøkstur í lønargjaldingum.

Fiskivinnan hefur framvegis stórar avbjóðingar, serliga undir Føroyum. Fiskiskapurin er framvegis sera vánaligur. Veiðan eftir toski og hysu umframt upsa, sum hefur verið álitid seinastu nógvu árin, er metlág.

Orsakað av at marknaðirnir hava tikið seg væl upp aftur í mun til 2008 og av økta fiskiskapinum eftir uppsjóvarfiski, sæst vánaligi fiskiskapurin ikki aftur í lønarútgjaldingunum.

Alivinnan hefur havt góðar umstøður á marknaðinum seinastu árin. Útlitini fyri 2012 vóru ikki góð, men marknaðurin vísti seg at vera munandi betri enn væntað. Somuleiðis var framleiðslan í 2012 tann hægsta nakrantíð, og útflutningsvirðið meira enn 1,8 mia. kr. Lívfrøðiliga gongur væl í alivinnuni, men tað er framvegis ein avbjóðing at halda laksalúsini niðri. Hetta tekur alivinnan í størsta álvara og arbeidir áhaldandi við hesum.

Byggivinnan hefur havt trupul ár síðan 2008 - minkandi lønarútgjaldingarnar tala fyri seg. Í 2012 minkaðu lønargjaldingarnar í mun til 2011, sjálvt um tað almenna hefur sett nógvan pening av til bygging, so enn er eingin framgongd at hóma. Tað almenna hefur sett munandi

upphæddir av fyri at økja virksemi, men tað vísir seg at ganga sera drúgv tíð, áðrenn hesar ætlanir gerast veruleiki. Hetta er ein stór avbjóðing, sum vinnan fleiri ferðir hefur víst á, men enn er einki munadygt gjørt við hetta.

Aðrar tænavinnur hava eisini verið gjøgnum drúgva tillaging orsakað av minkandi virksemi, og fleiri fyrítøkur eru steðgaðar. Tær fyrítøkurnar, sum eftir eru, lata misjavn at. Tað eru tó ávísir glottar at hóma, og fyrítøkurnar meta, at 2013 fer at roynast heldur frægari enn undanfarnu árin.

Nýskipan av skattaskipanini, arbeidsmarknaðurin og fólkavøkstur

Ein týðningarmikil uppgáva hjá Føroya Arbeisgevarafelag er at hava vakið eyga við tí, sum hendir á vinnupolitiska økinum og í samfelagnum annars.

Í Føroyum búgva sløk 50.000 fólk, sum vilja hava eitt livistøði, sum er kappingarført í mun til londini kring okkum. Vit hava tó nakrar stórar avbjóðingar, sum loysn má fáast á.

Nýskipan er neyðug á fleiri økjum. Henda nýskipan skal hava til endamáls at fáa tamarhald á útreiðslunum, og at fáa inntøkurnar til samfelagið upp. Í vinnuni er tað serliga innan fiskivinnuna, at neyðugt er at fáa produktivitetin upp, sí ársfrágreiðing frá 2011.

Onnur viðurskifti, sum eisini eru av alstórum týðningi, eru at fáa fólkavøkstur í Føroyum, at langtíðarætlanir verða gjørdar fyri at tryggja arbeidsmegina og ein nýskipan av skattaskipanini. Skattaskipanin var broytt í 2012, men Føroya Arbeisgevarafelag metir, at enn er ikki komið á mál við at tillaga skattaskipanina til tað samfelagið, vit liva í.

Í hesi ársfrágreiðingini hefur Føroya Arbeisgevarafelag valt at seta ljósið á tryk: nýskipan av skattaskipanini, arbeidsmarknað umframt fólkavøkstur og tilflyting.

- Føroyska skattaskipanin var broytt fyri umleið 1½ ári síðani, men enn er ikki komið á mál, heldur Føroya Arbeisgevarafelag.

Tað er neyðugt við eini umfatandi nýskipan av skattaskipanini. Henda umskipan eigur at hava til endamáls at minka um lønarskattin, soleiðis at vit standa okkum betri í kappingini um dugnaligu arbeidsmegina, og at tað gerst meira hugaligt at arbeida meira. Hetta

merkir, at serskattaskipanir mugu strikast, og umhugsast má at leggja skatt á annað enn arbeiðið.

- Føroyski arbeiðsmarknaðurin stendur yvirfyri stórum avbjóðingum. Trupult er at kappast um arbeiðsmegina, sum er sera flytfør, og sum fær skattligan fyrimum av at arbeiða uttanlands heldur enn at arbeiða í Føroyum. Samstundis hava føroyskar fyrirkur ikki møguleikan til frítt at seta útlenska arbeiðsmegi í starv.

Tað er alneyðugt, at politiska skipanin tekur hesar spurningar upp og tryggjar føroyskari vinnu atgongd til arbeiðsmegina - fyrst og fremst tað føroysku, men eisini til útlenska arbeiðsmegi. Gera vit ikki tað, er vandi fyri, at serliga handverksvinnan minkar enn meira, og at útbúgvingin av lærlingum í ringasta føri steðgar upp.

- Fólkaøkstur og tilflyting er eitt evnið, sum hevur verið nógv umrøtt seinasta árið. Arbeiðsbólkur hevur latið frágreiðing um heildarætlan fyri fólkaøkstur og tilflyting, men enn eru neyðug átøk ikki sett í verk fyri at náa endamálinum.

Føroya Arbeiðsgevarafelag heldur, at tey átøk, sum ikki hava stórvegis kostnað við sær, eiga at verða framd beinanvegin, og at ein raðfesting eigur av verða gjørd av restini. Somuleiðis fer Føroya Arbeiðsgevarafelag at heita á limirnar um at stuðla upp undir heildarætlanina.

Sáttmálasamráðingar

Sáttmálasamráðingar við fakfeløgini er týðningarmiklasta uppgávan hjá Føroya Arbeiðsgevarafelag. Nýggj samráðingarrunda byrjaði við samráðingunum við tey fimm arbeiðarafeløgini um sáttmálarnar, sum gingu út hin 1. mai 2012.

Semjan við arbeiðarafeløgini endaði við einari hækking í lønum og øðrum ágóðum, sum svarar til 3,02 % yvir tvey ár. Hesar samráðingar leggja karmin fyri allar samráðingarnar hjá Føroya Arbeiðsgevarafelag í hesi samráðingarrunduni, sum verður liðug á heysti 2013.

Semja er fingin um flest allar sáttmálarnar, sum samráðast skal um í hesi samráðingarrunduni. Roknað verður við, at seinasti sáttmálin í hesi runduni verður avgreiddur til heystar. Føroya Arbeiðsgevarafelag fegnast um, at allir samráðingarpáttar hava tikið ábyrgd, og at tað higartil hevur eydnast at koma á mál við øllum sáttmálunum.

16. mai 2013

Nevndin í Føroya Arbeiðsgevarafelag

Bergur Poulsen, formaður

INNIHALDSYVIRLIT

FRÁGREIÐING FRÁ NEVDINI	1
INNGANGUR	2
HVAT ER NÚ AT GERA? TILMÆLI FRÁ FØROYA ARBEIDSGEVARAFELAG	3
NÝGGJ SKATTASKIPAN TILTRONGD	3
<i>Fýra stórar avbjóðingar</i>	3
<i>Hvussu loysa vit avbjóðingarnar?</i>	4
<i>Samanumtikið</i>	4
FØROYSKI ARBEIDSMARKNAÐURIN HEVUR STÓRAR AVBJÓÐINGAR	5
<i>Føroyski arbeiðsmarknaðurin má verða javnsettur</i>	5
<i>Lættari atgongd til arbeiðsmegi</i>	5
<i>Varðveita og økja um arbeiðsmegina</i>	6
<i>Samanumtikið</i>	6
FÓLKAFLYTING OG FÓLKAVØKSTUR	7
<i>Heildarættan</i>	7
<i>Umrøðan av Føroyum neilig</i>	7
<i>Vit velja Føroyar</i>	8
<i>Samanumtikið</i>	8
MÁL Í 2011 OG 2012	9
SÁTTMÁLASAMRÁÐINGAR 2012 - 2014	10
<i>Samráðingarrundan 2012 – 2014</i>	10
<i>Samráðingar við arbeiðarafeløgini</i>	10
<i>Samráðingar við Maskinmeistara-felagið um sáttmálan á landi</i>	10
<i>Samráðingar við handverkarafeløgini</i>	10
<i>Samráðingar við Súluna</i>	10
<i>Samráðingar við Starvsmannafelagið</i>	10
<i>Samráðingar við Flogskiparafelag Føroya</i>	11
<i>Samráðingar við YTF og Finansforbundet</i>	11
<i>Sáttmálasamráðingar við S & K</i>	11
<i>Samráðingar við Grafiska Yrkisfelagið</i>	11
TILTØK 2012-2013	12
<i>Vinnunám</i>	12
<i>Vinnudagurin 2012</i>	12
<i>Vinnuferð til Grønlands</i>	13
GONGDIN INNAN YMISKU VINNUGREINARNAR	15
FISKI- OG FLAKAVINNAN	15
<i>Útflutningurin</i>	15
<i>Rávørutilgongdin</i>	15
<i>Flakavinnan</i>	16
<i>Útlitini fyri fiskiveiðu og framleiðslu</i>	16
<i>Fiskiskapurin</i>	16
<i>Marknaðurin</i>	17
ALIVINNAN	17
<i>Útflutningsvirðið</i>	18
HANDVERKSVINNAN	19
<i>Gongdin í handverksvinnuni</i>	19
<i>Útlit fyri handverksvinnuna</i>	20
SHIPPINGVINNAN	20
KT-VINNAN	21
SAMSKIFTISVINNAN	21
HANDILSVINNAN	22
FERÐAVINNAN	23
PENINGASTOVNARNIR	24
UM FØROYA ARBEIDSGEVARAFELAG, VINNUHÚSIÐ OG FELØGINI ANNARS	26
HVØR HÚSAST Í VINNUHÚSINUM?	27
NEVDIN Í FØROYA ARBEIDSGEVARAFELAG	28

Inngangur

Føroya Arbeiðsgevarafelag umboðar flestu arbeiðsgevarar í landinum, og er virksemið hjá okkara limum sum heild grundarlagið undir samfelagnum.

Sum ein týðningarmikil spælari í føroyska samfelagnum átekur Føroya Arbeiðsgevarafelag sær leiklutin sum viðmerkjari og viðspælari í mun til, hvussu samfelagið Føroyar eigur at vera skipað.

Sjónarmið Føroya Arbeiðsgevarafelags verða á hvørjum ári staðfest í ársfrágreiðingini og annars so hvørt á heimasíðu felagsins www.industry.fo.

Í ársfrágreiðingunum undanfarin ár og í frágreiðingum frá felagnum annars eru eisini sjónarmið felagsins um allar tættir, sum Føroya Arbeiðsgevarafelag heldur hava týðning fyri føroysku vinnuna og samfelagið.

Hetta ger Føroya Arbeiðsgevarafelag ásannandi, at góðir karmar fyri vinnu og eitt burðardygt vinnulív eru nær tengd at gongdini í samfelagnum.

Ongantið er hesin leiklutur meira týðningarmikil enn í hesum døgum, tá búskapur um allan heimin, eisini tann føroyski, hava trupulleikar.

Í hesi ársfrágreiðingini fyri 2011 nýtir Føroya Arbeiðsgevarafelag høvi at koma við sínum sjónarmiðum um, hvørji viðurskifti hava serligan týðning næstu tíðina. Hetta fyri at skapa loysnir fyri føroyska samfelagið, soleiðis at vit koma styrkt burturúr búskaparlíga aldudalimum, vit framvegis eru í.

Tað eru óivað onnur viðurskifti, sum høvdu verið týðningarmikil at tikið upp, men Føroya Arbeiðsgevarafelag hevur valt at seta sjóneykuna á hesi:

- Nýggj skattaskipan tiltrongd
- Føroyski arbeiðsmarknaðurin hevur stórar avbjóðingar
- Fólkaflýting og fólkaavtøkstur

Hvat er nú at gera? Tilmæli frá Føroya Arbeidsgevarafelag

Nýggj skattaskipan tiltrond

Føroyska samfelagið stendur framman fyri fleiri stórum avbjóðingum. Nakrar av teimum størstu eru at skapa størri búskaparvøxtur, fleiri arbeiðspláss og eisini at fáa fleiri fólk at flyta til landið at búgva og virka. Ein skattanýskipan kann gera tað lættari at ganga hesum avbjóðingum á mæti. Serliga kann ein miðvís lækking av lønarskattinum vera viðvirkandi til at stuðla undir búskaparvøxturi.

Sum Føroya Arbeidsgevarafelag áður hevur víst á, hava vit í Føroyum ein lønarskatt, sum er millum teir hægstu í heiminum. Í talvuni niðanfyrri sæst, at persónligi inntøkuskatturin stendur fyri einari góðari helvt av øllum almennum skatta- og avgjaldsinntøkunum.

	2010		1998	
	mió kr.	%	mió kr.	%
1. INNTØKUSKATTUR	3245	57 %	1925	58 %
- Pers. inntøkuskattur	2955	52 %	1698	51 %
- Vinnufelagsskattur	164	3 %	125	4 %
- Kapitalvinningskattur	75	1 %	91	3 %
- Avgjald kapitaleftirlønir	51	1 %	12	0 %
2. KRAVD SOSIAL TRYGGINGARGJØLD	595	10 %	271	8 %
3. OGNARSKATTIR	91	2 %	42	1 %
4. AVGJØLD VØRUR OG TÆNASTUR	1793	31 %	1085	33 %
TILSAMANS	5724	100 %	3323	100 %

Tann høgi lønarskatturin er ein trupulleiki í sambandi við fleiri avbjóðingar, sum Føroyar standa yvirfyri, bæði nú og framyvir.

Fýra stórar avbjóðingar

Avbjóðing nr. 1: Føroyar kappast við útlendið um tær bestu hendurnar og teir bestu heilarnar.

Er okkara skattaskipan ikki kappingarfør við tær útlendsku, kann hetta ávirka hugin at búseta seg og/ella arbeiða í Føroyum. Føroyska skattatrýstið er sum heild millum tey hægstu í heiminum, samstundis sum føroyska arbeiðsmegin er sera flytfør. Við vaksandi globaliseringini gerst heimurin alsamt minni, og vit mugu tí taka atlit til skattaskipanirnar aðrastaðni, tá vit tilevna okkara egnu skattaskipan.

Avbjóðing nr. 2: Fólk mugu eggjast til at arbeiða við tí, sum tey duga best, og sum skapar mest virði.

Vit fáa størri vælferð í samfelagnum, um vit øll í sínum lagi arbeiða við tí, vit duga best, og sum skapar mest virði fyri samfelagið. Er marginalskatturin ov høgur, kann hetta føra

til, at fólk ikki gera tað, sum tey duga best. Flestu grannskoðarar smíða ikki líka skjótt og væl sum ein timburmaður. Hóast hetta kann ein høgur marginals-kattur føra til, at grannskoðarin sjálvur fer at umbyggja síni hús, heldur enn at taka nakrar eyka tímar í grannskoðarastarvinum. Hóast ein timburmaður kundi gjørt tað betri og skjótari, forðar ein ov høgur marginals-kattur á henda hátt fyri einum skilagóðum arbeiðsbýti millum grannskoðara og timburmann. Fyri samfelagið merkir hetta, at vit ikki vera eins væl fyri, sum vit kundu verið.

Harumframt kunnu serskattaskipanir vera viðvirkandi til at skeikla eitt slíkt arbeiðsbýti enn meira, við tað at fólk partvíst velja starv og útbúgving eftir, hvar lønin eftir skatt er hægst. Er skattaskipanin ikki tann sama fyri øll størv, kann hetta við tíðini føra við sær, at fólk ikki arbeiða í størvum, sum skapa størsta virðið, men størvum, sum hava lægsta skattin.

Avbjóðing nr. 3: Vit hava brúk fyri einari vællærdari arbeiðsmegi.

Um búskapurin skal vaksa, er tørvur á, at vit alsamt gerast meira produktiv, so vit kunnu

framleiða størri virði fyri hvønn tíma, vit arbeiða. Fólk mugu tí eggjast til at útbúgva seg, antin tað so eru stuttar, miðallangar ella longri útbúgvingar. Um munurin á, hvat tú forvinnur eftir skatt verður ov lítil, minskar eisini eggjanin til at fara undir eina útbúgving. Er marginals-katturin á seinast forvunnu krónuni ov høgur, minskar hugurin at útbúgva seg, og vit tapa fyri okkara kappingarneytum.

Avbjóðing nr. 4: Tað verður við tíðini sannlíkt tørvur á einari størri arbeiðsfjöld.

Vit gerast alsamt eldri, og talið á løntakarum fyri hvønn pensionist fer at lækka. Um vit ikki klára at økja um arbeiðsfjöldina, og serliga talið á arbeiddum tímum, verða vit ov fá til at fíggja tøvvin á vælferðartænastum hjá fólkinum, sum alsamt verður eldri. Tað kann eisini gerast ein avbjóðing at fáa starvsfólk til at taka sær av teimum eldru.

Tað hevur tí týðning, at vit skipa so fyri, at fólk síggja eitt endamál við at taka meira arbeiði uppá seg. T.d. arbeiðir ein lutfalsliga stórir partur av kvinnunum í Føroyum niðursetta tíð í mun til hini norðurlondini. Heilt einfalt hava vit tørv á, at fólk arbeiða fleiri tímar, um vit skulu klára at fíggja tær vælferðartænastur, sum standa fyri framman.

Hvussu loysa vit avbjóðingarnar?

Ein lægri lønarskattur hevði loyst ein stóran part av hesum avbjóðingum. Tann flatari landsskattastigin, sum varð settur í verk 1. januar 2012, hevur bøtt um trupulleikan, men framvegis er talan um ein rættiliga høgan lønarskatt.

Samstundis er lønarskattur tann mest skaðiligi hátturin at fíggja tær almennu útreiðslurnar, um hugsað verður um at fáa tann samlaða føroyska búskapin at vaksa.

Ein háttur at fíggja ein lægri lønarskatt er at avtaka serskipanir, og harumframt at flyta ein stóran part av lønarskattinum til aðrar, minni skaðiligar hættir at skatta. T.d. ber til at skatta ávís sløg av nýtslu. Nevnst kann í hesum sambandi, at bæði OECD og ES-kommissiónin mæla limalondunum til at minka um lønarskattin og heldur finna sær aðrar, minni skaðiligar hættir at krevja inn

skatt. Ein annar háttur at fíggja ein minni skatt er at hyggja eftir teimum almennu útreiðslunum. Um almennu útreiðslurnar ikki vaksa, verður rúm til at fíggja eina lækking í lønarskattinum, sum er galdandi fyri øll.

Harumframt er ein rættiliga stórir partur av lønunum, sum í veruleikanum ikki ella bert í avmarkaðan mun rinda skatt í Føroyum. Hetta førir til eitt vaksandi trýst á skattainntøkur frá lønarskatti hjá teimum, sum arbeiði í “vanligum” størvum, og tað verður tí alsamt torførari at lækka skattin hjá hesum partinum av løntakarunum. Ein skattaumlegging eigur tí at miðja eftir at fáa ein lægri lønarskatt fyri tann breiða hópin, og so vítt gjørligt royna at geva løntakarum somu skattatreytir.

Teir trupulleikar, sum her eru lýstir, eru galdandi bæði fyri kommunuskattin og landsskattin. Fleiri kommunur hava hækkað útreiðslurnar munandi seinastu árin og fíggja hetta við einari hækking í kommunala inntøkuskattinum. Slíkt virkar ikki við til at loysa tær avbjóðingar, sum eru nevndar omanfyri.

Havast má tó í huga, at avleiðingar av einari slíkari umlegging av skattaskipanini mugu fyrireikast og lýsast væl, áðrenn hon verður sett í verk. Føroya Arbeiðsgevarafelag mælir tí til at seta ein serligan arbeiðsbólk at fyrirleika eina skattaumlegging, sum serliga hevur til endamáls at minka um lønarskattin.

Samantikið

Lønarskatturin er ov høgur, og fyri at Føroyar skulu fáa búskaparvøkstur og standa seg í kappingini um bestu arbeiðsmegina, er neyðugt at gera eina skattanýskipan, har skatturin t.d. verður fluttur frá lønarskatti til skatt á nýtslu.

Tilmæli frá Føroya Arbeiðsgevarafelag:

- At ein skattaskipan verður gjøgnumførd, har atlit verða tikin til:
  - At vit standa okkum í kappingini um dugnaligastu arbeiðsmegina
  - At vit eggjast til at arbeiða meira
- At serskattaskipanir verða strikaðar og lønarskatturin sum heild lækkaður.

Føroyski arbeiðsmarknaðurin hevur stórar avbjóðingar

Føroyski arbeiðsmarknaður er opin, og froyingar yvirhøvur flyta seg lættliga eftir nýggjum stórvum. Hetta hevur higartil merkt, at tá tað ikki eru nóg nógv stórv í Føroyum, flyta froyingar aðrastaðni at arbeiða. Hetta hevur verðið bæði sunt og gott fyri føroyska búskapin.

Tað sær tó út til at verða komin ein broyting í. Froyingar eru enn sinnaðir at flyta eftir stórvunum, men nú verður tað eisini gjørt, tá somu stórv eru tøk á føroyska arbeiðsmarknaðinum. Tað er vorðið so mikið lætt og so mikið lokkandi at hava starv uttanlands, at partur av føroysku arbeiðsmegini velir Føroyar frá.

Hetta skal tó ikki skiljast soleiðis, at tað eiga at verða settar forðingar fyri, at froyingar sleppa at flyta seg eftir arbeiðsmøguleikum. Trupulleikin er, at tað loysir seg betri at arbeiða uttanlands enn í Føroyum, og at tað ikki ber til hjá føroyskum fyrirkum at fáa onnur starvsfólk inn í staðin.

Ein spurnarkanning, sum Vinnuhúsið herfyri gjørdi millum føroyskar handverksmeistarar vísti, at ein stórir partur av hesum kundu havt fleiri fólk í starvi, um arbeiðsmegin var tøk. Vanligu handverksútbúgvingarnar hava ofta verið nevndar, men eisini innan matvøruyrkið kann verða trupult at finna útbúgvandi fólk.

Tað er ongin loyna, at føroyski arbeiðsmarknaðurin hevur ein av heimsins mest attraktivu arbeiðsmarknaðum sum sín næsta granna. Froyingar í hópatali hava starv í Noregi, hóast teir framvegis búgva í Føroyum. Hetta er sjálvsagt ein risastór avbjóðing fyri okkum, og vit eiga tí at tillaga nøkur viðurskifti, til tess at henda stóða ikki ávirkar okkum alt ov ógvusliga.

Føroyski arbeiðsmarknaðurin má verða javnsettur

Við omanfyri nevndu avbjóðingum hjá Føroyum og føroyskari vinnu er tað alneyðugt, at politiska skipanin viðurkennir hesar trupulleikar og handlar hareftir.

Vit skulu ikki verja okkara arbeiðsmarknað óneyðugt, men vit mugu heldur ikki gera tað mótsetta. Tíverri sær tað fyri Føroya Arbeiðsgevarafelag út til, at hetta er stóðan.

Okkara skattaskipan er soleiðis sett saman, at tað loysir seg betri hjá einum froyingi at arbeiða uttanlands enn hjá einum froyingi at

arbeiða í Føroyum. Og hetta er ikki orsakað av lønini. Var sama løn goldin í Føroyum og uttanlands, hevði froyingurin framvegis havt væl meira eftir, um hann arbeiði uttanlands. Hetta er ikki ein haldgód stóða hjá føroyskum vinnulívi.

At lønirnar í onkrum fòrum eru betri uttanlands, er púra náttúrligt. Men skattaskipanin má ikki eggja froyingum til at fara av landinum at arbeiða heldur enn at arbeiða og skapa virðir her í Føroyum. Hetta sær tíverri út til at vera politiski viljin. Fyri ikki so langari tí síðan var frammi eitt uppskot um broytingar í skattalógini. Her gjørdi Føroya Arbeiðsgevarafelag saman við Reiðarafelagnum fyri Farmaskip og Føroya Handverksmeistarafelag vart við henda trupulleika og legði seg eisini eftir, at finna eina loysn, sum allir partar av vinnuni kundu liva við.

Ístaðin fyri at stimbra føroyskari vinnu og harvið tey føroysku arbeiðsplássini varð skattaskipanin broytt soleiðis, at hon gjørdist lagalig fyri einstakar løntakarabólkar, soleiðis at tað framhaldandi skuldi loysa seg betri hjá teimum at arbeiða uttanlands.

Hetta er bæði stuttskygt og hópisleyst, og ger tað enn truplari hjá føroyskari vinnu at kappast um arbeiðsmegina.

Lættari atgongd til arbeiðsmegi

Føroyar hava ein opnan arbeiðsmarknað - úteftir. Tíverri er ikki tað sama galdandi inn í landið. Norðurlendingar sleppa frítt at arbeiða í Føroyum, men av tí at hini norðurlondini hava líknandi tørv á útbúnum fólk, so loysir hetta lítið fyri okkum. Tí er alneyðugt, at vit, áðrenn skaðin hendur, lata upp fyri øðrum útlendingum at sleppa at arbeiða í Føroyum.

Mitt í farna áratíggju varð nógv ferð á búskapinum í Føroyum, og arbeiðsgevarar høvdu stóran tørv á starvsfólkum. Føroya Arbeiðsgevarafelag tosaði leingi fyri deyvum oyrum fyri at gera atgongdina hjá útlendingum inn til Føroya lættari. Tað var tó ikki fyrrenn í 2008, at serliga skipanin fyri ES-borgarar varð sett í gildi. Hetta gjørdi móguliga nakað av muni, men skipanin kom alt ov seint. Tær fyrirkur, sum skuldu havt økt um virksema og ment seg, høvdu ikki henda móguleika, tí tær máttu avmarkað sítt virksema óneyðugt orsakað av manglandi fólk.

Eisini hevur tørvurin á røttu fólkunum til røttu størvini við sær eina lønarglíðing. Kappingarførið hjá føroysku fyrirkunum versnar, og eisini hetta forðar føroyskari vinnu at sleppa at menna seg.

Fyri stóran part av faklærdu fjøldini eru vit nú aftur í somu støðu sum fyri knapt tíggju árum síðan. Tað er tí alneyðugt, at smíðliga skipanin fyri at fáa ES-borgarar til landið at arbeiða verður sett í gildi aftur.

Varðveita og økja um arbeiðsmegina

Vit høvdu innan yrkisútbúgvinarøkið methøga tilgongd av lærlingum mitt í farna áratíggju. Hetta skuldi so sæst aftur í fleiri sveinum nú, men so er ikki. Okkum tørvar framvegis handverkarar, tí hesir eru farnir uttanlands at arbeiða - serliga til Noregs.

Við ov fáum sveinum ber heldur ikki til at seta lærlingar, so hetta er ein ónd ringrás. Tí kann tað í longdini fáa álvarsamar avleiðingar, um vit ikki fáa fleiri lærlingar í starvslæru. Tað er neyðugt at gera tað lokkandi hjá vinnuni at seta lærlingar, men tað er eisini neyðugt, at sveinarnir halda tað verða spennandi at vera í Føroyum, soleiðis at grundarlagið fyri at seta lærlingarnar er til staðar.

Tá tað almenna bjóðar uppgávur út, er tað bara prísurin, sum er avgerandi fyri, hvør fær uppgávuna. Tað er sum so einki skeivt í tí, men tað almenna má eisini taka atlit til tað samfelagsgagnliga í, at tað eru fyrirkur, sum hava sítt stóði í Føroyum og føroyskari arbeiðsmegi, sum fáa uppgávurnar. Hetta merkir ikki, at føroyskar fyrirkur fyri einhvønn prís skulu hava arbeiðið. Tær skulu

eisini kunna veita eina dygdargóða og kappingarføra tænastru/vøru. Í útbjóðingartilfarinum eigur tað almenna at seta treytir, har fyrirkur skulu vísa, hvat hetta virkseimið leggur eftir seg í Føroyum.

Føroya Arbeiðsgevarafelag heldur m.a., at eitt av krøvunum, tá tað almenna bjóðar arbeiði út, skal vera, at tær fyrirkurnar, sum bjóða uppá arbeiðið, hava eitt ávíst tal av lærlingum í mun til stóddina á virkinum og soleiðis vísa, hvussu tær taka ábyrgd fyri menningini av vinnuni og samfelagnum øllum.

Samanumtikið

Føroysk arbeiðsmegi hevur frítt at fara um landamørk í okkara grannalondum, og føroyska skattaskipanin stimbrar beinleiðis føroyingum at arbeiða uttanlands heldur enn í Føroyum. Samstundis er trupult at fáa útlenska arbeiðsmegi til Føroya at arbeiða.

Støðan kann ikki halda fram. Fyrirkur hava ilt við at bjóða seg fram í Føroyum, tí tær ikki hava ta neyðugu arbeiðsmegina til at loysa uppgávurnar. Eisini eru avbjóðingar í mun til at seta lærlingar, tí sveinarnir hava valt at arbeiða uttanlands.

Tilmæli frá Føroya Arbeiðsgevarafelag:

- At skattaskipanin javnsetir føroyingar í Føroyum og føroyingar uttanlands.
- At skipanin fyri ES ríkisborgarar verður sett í gildi aftur skjótast gjørligt.
- At hugsað verður føroyskt, tá arbeiði verða boðin út.

Fólkaflyting og fólkavøkstur

Fólkatalið í Føroyum er í minking. Hóast fólk í nógv ár eru flutt til og úr Føroyum, eru tað fleiri viðurskifti, sum gera støðuna í dag serliga álvarsama.

Burðartítleikin er nógv minkaður, sjálvt um hesin framvegis er høgur samanborðin við onnur lond í Evropa. Orsakað av hesum er burðaravlopið vorðið ov lágt. Aldurs- og kynsbýtið í samfelagnum er skeiklað, tí at tað eru alt ov fá ung í mun til gomul og ov fáar kvinnur í burðarførurum aldri at seta komandi ættarlið í verðina.

Tað eru í stóran mun tey ungu, og serliga kvinnurnar, sum flyta burtur, aloftast í útbúgvingarørindum, og alt ov stórir partur av teimum flyta ikki aftur til Føroya eftir lokna útbúgving. Flyta tey ungu ikki heimaftur, er vandi fyri, at eldra ættarliðið fylgir við børnunum og búsetir seg uttanlands, og tað ger tað enn truplari at fáa hesar familjur at flyta heimaftur.

Ov fá av teimum, sum eru farin uttanlands at nema sær førleika, koma aftur til Føroya. Saman við minkandi burðaravlopinum hevur hetta við sær, at fólkatalið í Føroyum minkar.

Um einki verður gjørt fyri at vanda gongdini í fólkasamansetingini og fólkatalinum, verður endin, at tað gerast alsamt færri at forsyrgja tí vaksandi eldra partinum av fólkinum, og livilíkindini hjá føroyingum verða tí ikki, sum vit kundu ynskt okkum.

Fráflyting og vantandi tilflyting eru tiskil størsta avbjóðingin, sum Føroyar hava í dag.

Heildarætlan

Í sambandi við stóru avbjóðingina, sum føroyska samfelagið hevur, setti Landsstýrið ein arbeidsból at gera eina heildarætlan fyri fólkaflyting og fólkavøkstur. Endamálið var at fáa tilmæli um tiltøk at seta í verk fyri at fáa vent gongdini.

Umrøðan av heildarætlanini hevur verið sera lítil, og størsta fokus í miðlunum hevur verið, at samlaðu átøkini yvir eitt 7 ára tíðarskeið kosta út við 700 mió kr.

Tað harmast Føroya Arbeidsgevarafelag um, og ikki sørt undrar tað, at tað hevur víst seg at verið so lítið áhugavert at kjakast um, hvørji tiltøk eru skilabest at gjøgnumføra.

Fleiri av tiltøkunum hava lítlan ella ongan kostnað, so tað skuldi verið lagaligt, at loyst hesar uppgáurnar sum skjótast. Tey

tilmælini í heildarætlanini, sum hava øktar útreiðslur við sær, eiga síðani at verða raðfest á komandi figgjarlógum.

Ein og hvør raðfesting ber í sær, at tað eru onnur øki, sum mugu bíða. Er politiskur vilji ikki til at gera nýggjar raðfestingar, so skuldi arbeiðið við heildarætlanini als ikki verið sett í gongd.

Føroya Arbeidsgevarafelag heldur, at aðalráðini beinanvegin eiga at sessast við heildarætlanini og saman við avvarðandi politikkarum raðfesta tiltøkini í henni til komandi árin.

Tað er sera umráðandi fyri føroyskt vinnulív bæði nú og í framtíðini, at avbjóðingin at skapa fólkavøkstur verður tikin í álvara fyri at tryggja, at góð atgongd er til arbeiðsmegi við teimum røttu førleikunum.

Føroya Arbeidsgevarafelag hevur tikið stig til at gera eitt sávinningarstað millum føroyska vinnu og lesandi føroyingar. Hetta er eitt tiltak, sum verður nógv eftirspurt av teimum lesandi, og sum kann menna og betra sambandið millum føroyskar útisetar og vinnuna. Í summar verður ein heimasíða tøk, har fyrirkur kunnu leggja út smærri og størri uppgávur og kanningar, sum tær hava tørv á at lesandi loysa. Lesandi kunnu so vanda sær til fyrirkurnar fyri at gera eina uppgávu ella kanning um júst hetta evnið. Til ber eisini hjá teimum lesandi at skráseta seg á síðuni, soleiðis at fyrirkur kunnu vanda sær beinleiðis til tey lesandi, um tær heldur vilja tað.

Føroya Arbeidsgevarafelag vónar, at fyrirkur taka væl ímóti hesum átaki og leggja størri ella smærri uppgávur til tey lesandi inn á hesa heimasíðu. Føroya Arbeidsgevarafelag vónar eisini, at tey lesandi taka væl ímóti hesum møguleikanum at fáa betri samband við føroyskar vinnufyrirkur.

Umrøðan av Føroyum neilig

Føroya Arbeidsgevarafelag heldur, at vit føroyingar ofta seta okkara egna land í eitt ringt ljós. Í fjølmiðlunum og á sosialu miðlunum umrøða vit ofta Føroyar á sera neiligan hátt. Tað tykist, at vit hava eina fjøld av fólki, sum bert sær tað negativa í Føroyum. Sjálvandi eru altíð viðurskifti, sum kundu verið skipað betri og øðrvísi, og vit mugu ongantið gevast við at kjakast konstruktivt um, hvussu vit kunnu skipa

samfelagið á ein skilabetri hátt. Tó eiga vit eisini at síggja tað positiva, sum eisini er í Føroyum.

Føroyar er eitt land við sløkum 50.000 fólki. Tað eru hesi, sum skulu bera vælferðarsamfelagið víðari. Hetta skal gerast við ábyrgd. Vælfelersamfelagið, sum vit øll njóta gott av og ikki vilja vera fyri uttan, hevur stórar avbjóðingar fyri framman - ikki bara í Føroyum, men eisini í grannalondunum. Vit mugu tí leggja soleiðis til rættis, at borgarans skattapeningur verður brúktur skynsamt, og læra okkum at finna loysnir, sum virka í hesum lítla samfelagnum í staðin fyri at avrita tað, sum verður gjørt í fólkaríku grannalondunum.

Kappingin um framtíðar borgaran er hørð. Grannalondini fegnast, hvørja ferð ein føroyingur velur at búseta seg hjá teimum heldur enn í Føroyum, tí føroyingar eru dugnalig arbeiðsmegi. Um livilíkindi skulu verða í Føroyum til framtíðar føroyingar, mugu vit standa okkum í kappingini um tað dugnaliga fólkið við grannalondini. Fyri at gera tað, mugu vit øll konstruktivt fara inn í eitt kjak um, hvussu vit skipa okkum best við tí avmarkaðu figgjarorkuni, vit hava. Somuleiðis mugu vit leggja á annan bógv í okkara umrøðu av Føroyum, soleiðis at vit øll gerast góðir ambassadørar fyri landið. Hetta er galdandi bæði fyri fólk flest og politikarar, sum heldur ikki altíð kenna sær hógv. Hetta merkir ikki, at vit skulu verða ókritiskir samfelagsborgarar, men at vit eru bæði kritisk og konstruktiv, soleiðis at vit fáa tað samfelagið, sum vit ynskja okkum.

Vit velja Føroyar

Negativi hugburðurin og vantandi álitid á Føroyar sum eitt land at virka og liva í er ein sera týðandi og undirmettur partur av trupulleikanum av minkingini í fólkatálinum.

Føroya Arbeiðsgevarafelag, Kommunusamskipan Føroya og Sendistovan arbeiða tí við at fyrireika eitt átak, sum hevur til endamáls at venda tí negativa retorikkinum um Føroyar og skapa optimismu og stoltleika um Føroyar - bæði hjá føroyingum í Føroyum og útisetum. Átakið skal samstundis gerast grundarlagið undir øllum samskipti og teimum átøkum, sum verða framd fyri at skapa fólkaøkstur í framtíðini hjá kommunum, privatum felagsskapum, vinnulívi, politiska myndugleikanum o. ø.

Endamálið við átakinginum er í stuttum at venda neiliga hugburðinum hjá føroyingum um Føroyar.

Samanumtikið

Tað er staðfest, at neyðugt er at seta tiltøk í verk fyri at fáa fólkaøkstur í Føroyum. Vit hava greinað, hvat gerast kann fyri at venda gongdini. Enn vantar tó at taka støðu til raðfestingina av, hvussu átøkini verða sett í verk sum partur av eini langtíðarætlan fyri at rækka hesum týðningarmikla máli.

Meðan vit bíða eftir hesum, kunnu vit hvør í sínum lagi hyggja eftir, hvørji tiltøk vit sjálvi kunnu fremja fyri at venda gongdini. Fleiri titøk eru nevnd í heildarætlanini, sum gongd kann setast á uttan stórvegis hóvasták.

Tilmæli frá Føroya Arbeiðsgevarafelag

- At átøkini í heildarætlanini um fólkaøkstur og tilflyting verða raðfest, og skjøtul verður settur á at seta tey í verk.
- At øll tey, sum kunnu hava ein leiklut, átaka sær eina uppgávu í týðningarmiklu strembanini at fáa fólkaøkstur í Føroyum.
- At farið verður undir at arbeiða við teimum økjum, sum pláss ikki var fyri í heildarætlanini so sum at dagføra vinnupolitikkin, fyrireika ein skattareform osv.
- At vinnan stuðlar undir tiltøk fyri at fremja fólkaøkstur og tilflyting.

Mál í 2011 og 2012

Í hesum partinum av ársfrágreiðingini verða nevnd yvirskipað mál frá farna ári, sum Føroya Arbeiðsgevarafelag hevur verið partur av, og sum eru umráðandi fyri vinnuna.

- Vinnufelagslógirnar vórðu dagfórdar í 2008, og regluligar dagfóringar eru gjørdar síðani. Føroyska vinnulóggávan er nú í tráð við vinnulóggávuna í grannalondunum. Føroya Arbeiðsgevarafelag tekur undir við hesum dagfóringum, tí tað hevur týdning, at samsvar framhaldandi verður millum føroyska lóggávu og lóggávu í londunum kring okkum. Eisini í 2012 hava dagfóringar verið gjørdar av lóggávuni.
- Í fleiri ár hevur verið arbeitt við eini pensjónsnýskipan, sum skal føra við sær, at tvungin eftirlønarpúpparing verður sett í verk fyri allar føroyingar. Í ársfrágreiðingum hjá Føroya Arbeiðsgevarafelag í 2007, 2008 og 2009 varð sagt, at tað sá út til, at uppskot um hetta fór at verða lagt fyri tingið í næstum. Fyri umleið 2 vikum síðani var lógaruppskot um eftirløn loksins samtykt í løgtinginum við gildi frá 1. januar 2014.
- Umfatandi lóggáva er sett í gildið innan fíggjarøkið seinastu árin. Hetta er gjørt sum ein dagfóring av føroysku lóggávuni og fyri at fáa føroyska lóggávu á økinum at líkjast meira ES-lóggávu. Harafturat eru sokallaðir bankapakkar settir í verk, sum hava spent eitt trygdarnet undir peningastovnarar í danska ríkinum. Lóggávan innan fíggjarøki verður framvegis dagfórd, umframt at nýggj lóggáva verður sett í verk.
- Í 2011/2012 arbeiddi Vinnumálaráðið við at orða ein innkeyps- og útboðspolitikk. Endamálið við hesum var at fáa skipað alment innkeyp og alment útboð eftir einum leisti, sum er til fyrimuns fyri vinnu og land. Seinasta heyst komu leiðreglur um almennan innkeyps- og útboðspolitikk

sendar til hoyringar, men enn er ikki fráboðað, at politikkurin er settur í verk.

- Føroya Arbeiðsgevarafelag tók í 2012 saman við íslenska Chamber og Commerce stig til føroykst - íslenskt handilskamar. Endamálið við handilskamarinum er at savna føroyskar og íslenskar fyritøkur, sum arbeiða á marknaðinum hjá hvør aðrari, í felagsskap.
- Føroya Arbeiðsgevarafelag hevur í 2012/2013 luttikið í at greina møguleikarnar, sum eru fyri Føroyar í sambandi við, at ísurin í Arktis bráðnar, og at vinnumøguleikar tískil taka seg upp har um leiðir. Fyri mánað síðani var frágreiðing lögð fram um hetta.
- Føroya Arbeiðsgevarafelag hevur í 2012/2013 luttikið í arbeiðsbólki, sum hevur latið úr honum eina heildarætlan um fólkvøkstur og tilflyting. Fyri einum mánað síðan var ætlanin lögð fram.
- Hin 6. mai í ár varð semingslógin frá 1928 loksins dagfórd. Semingslógin fevnir nú um allan arbeiðsmarknaðin, og sostatt verða somu semingsfólk á almenna og privata arbeiðsmarknaðinum. Tingið valdi at samtykkja upprunauppskotið uttan samanteinging og uttan fráboðan áðrenn arbeiðssteðg, men skyldan hjá pørtum í kollektivum sáttmálum at skipa nøktandi trætuloysn sínámillum og skyldan at avtala fráboðanarform og fráboðanarfreist undan arbeiðssteðgi vórðu tó varðveittar.
- Seinastu 2 árin hevur verið arbeitt við at fyrireika bygging av nýggjum fyrisingarbygningi til Vinnuhúsið. Í mars í ár varð spakin settur í, og væntandi verður bygningurin klárur at flyta inn í juni 2014.

Sáttmálasamráðingar 2012 - 2014

Føroya Arbeidsgevarafelag við undirfeløgum tess varðar av øllum sáttmálum á privata arbeiðsmarknaðinum á landi.

Størsta sáttmálaøkið eru sáttmálarnir við tey fimm arbeiðarafeløgini, Føroya Arbeiðarafelag, Havnar Arbeiðsmannafelag, Havnar Arbeiðskvinnufelag, Klaksvíkar Arbeiðsmannafelag og Klaksvíkar Arbeiðskvinnufelag. Samráðingarnar við hesi feløg eru tær fyrstu í hvørjari nýggjari samráðingarrundu, og leggja tær støðið undir øllum sáttmálunum í runduni.

Samráðingarrundan 2012 – 2014

Samráðingarrundan 2012 - 2014 byrjaði við sáttmálunum við arbeiðarafeløgini, sum gingu út 1. mai 2012.

Samráðingar við arbeiðarafeløgini

Partarnir, Føroya Arbeidsgevarafelag, Føroya Arbeiðarafelag, Havnar Arbeiðsmannafelag, Havnar Arbeiðskvinnufelag, Klaksvíkar Arbeiðsmannafelag og Klaksvíkar Arbeiðskvinnufelag, undirskrivaðu nýggjar 2-ára sáttmálar 3. mai 2012. Karmurin, sum varð lagdur fastur við hesum samráðingunum, varð 1,13% fyrsta árið og 1,89% annað árið.

Flest allir sáttmálar í sáttmálarunduni 2012 - 2014 eru nú komnir uppá pláss, og tað hevur eydnast Føroya Arbeidsgevarafelag at hildið fast við karmin í øllum samráðingunum.

Niðanfyri er ein skjót gjøgnumgongd av teimum sáttmálasamráðingum, sum hava verið í hesi samráðingarrunduni. Komið verður ikki inn á hvønn einstakan sáttmála, men yvirskipað felag fyri felag.

Føroya Arbeidsgevarafelag hevur tilsaman 39 størri og smærri sáttmálar við tilsaman 20 fakfeløg.

Samráðingar við Maskinmeistarafelagið um sáttmálan á landi

Hin 15. mai, stutt eftir at samráðingarnar við arbeiðarafeløgini vóru lidnar, undirskrivaðu Føroya Arbeidsgevarafelag og Maskinmeistarafelagið sáttmála galdandi fyri maskinmeistarar á landi. Eisini hesin sáttmáli var ein 2-ára sáttmáli, sum gongur frá 1. juni 2012 til 1. juni 2014, og

hevði semjan við sær somu hækkingar sum fyri arbeiðarafeløgini.

Samráðingar við handverkarafeløgini

Føroya Handverksmeistarafelag og Føroya Arbeidsgevarafelag undirskrivaðu 4. oktober 2012 nýggjan handverkarasáttmála við Føroya Handverkarafelag og Landsfelag Handverkaranna.

Umframt sáttmálatillagingar og dagføringar, m.a. av álitismannaskipanini, var semjan á sama støði, sum varð lagt við samráðingunum við arbeiðarafeløgini, tað vil siga ein hækking á 1,13% fyrsta árið og 1,89% næsta árið.

Eisini varð semja undirskrivað við Atlantic Workers Union, sum eru flogmekanikarar hjá Atlantic Airways.

Sáttmálarnir eru galdandi frá 1. oktober 2012 og 2 ár fram.

Samráðingar við Súluna

Nýggjur 2-ára sáttmáli varð 2. november undirskrivaður millum Føroya Arbeidsgevarafelag og Súluna.

Semjan hevði við sær dagføringar í sáttmálanum í mun til m.a. arbeiðsætlan og lønarhækkingar á 1,13% hin 1. november 2012 og 1,89% hin 1. november 2013. Eisini henda semja er sostatt á sama støði sum hinir sáttmálarnir í samráðingarrunduni.

Súlan er fakfelag hjá flogternum hjá Atlantic Airways.

Samráðingar við Starvsmannafelagið

Undirskrivað varð við Starvsmannafelagið hin 13. december 2012. Talan var um nýggjar tvey-ára sáttmálar fyri starvsfólkini á Føroya Tele og Posta, galdandi frá 1. januar 2013 til 1. januar 2015.

Umframt lønarhækkingar á sama støði, sum hinar semjurnar í hesi samráðingarrunduni, samdust partarnir um eitt protokollat um rúmliga arbeiðsmarknaðin.

Samráðingar við Flogskiparafelag Føroya

Gamlaárskvøld 2012 skrivaðu Føroya Arbeiðsgevarafelag og Flogskiparafelag Føroya undir semju um nýggjan 3-ára sáttmála. Undirskrivað varð í góðari tíð, tí galdandi sáttmáli gekk ikki út fyrr enn 31. mars 2013.

Semjan var á sama støði, sum hinar semjurnar í samráðingarrunduni og er galdandi frá 1. apríl 2013 til 31. mars 2016.

Samráðingar við YTF og Finansforbundet

Mikudagin 10. apríl 2013 skrivaðu Føroya Arbeiðsgevarafelag og YTF (Yrkisfelag teirra, ið starvast í tryggingar-, fíggar-, og KT o.l. fyrirkum) undir nýggjan tvey-ára sáttmála fyri starvsfólkini á Elektron.

Umframt broytingar og tillagingar í sáttmálanum vóru partarnir samdir um ein útreiðslukarm, sum svarar til tann útreiðslukarm, sum semja hevir verið um higartil í samráðingarumfarinum.

Hetta var fyrstu ferð, at samráðingar hava verið serskilt fyri sáttmálan, sum er galdandi fyri Elektron. Higartil hevir hesin sáttmáli verið partur av sáttmálanum, sum er fyri bankar og tryggingarfeløg, BankNordik, Trygd og Skyn undantikin.

Sáttmálin fyri Elektron er galdandi frá 1. apríl 2013 til 1. juni 2015.

Tværvikur seinni, mikudagin 24. apríl 2013, skrivaði Føroya Arbeiðsgevarafelag aftur undir sáttmálar við YTF. Hesuferð fyri tey starvsfólk, sum starvast innan tryggingar og peningastovnsøkið. Samstundis varð eisini semja undirskrivað við Finansforbundet, sum varar av teimum, sum starvast í BankNordik, Trygd og Skyn.

Partarnir vórðu samdir um ein útreiðslukarm á 1,13% fyrra árið og 1,89% seinna árið. Tað vil siga sami útreiðslukarmur, sum higartil í samráðingarrunduni.

Inntil hesa semju við YTF hava Føroya Arbeiðsgevarafelag og YTF havt ein sáttmála fyri tryggingarøkið og ein fyri peningastovnsøkið. Føroya Arbeiðsgevarafelag fegnast um, at partarnir afturat sjálvum broytingunum í sáttmálatreytunum og í lönini vórðu samdir um at leggja hesar báðar saman til ein sáttmála.

Sáttmálarnir innan tryggingar- og peningastovnsøkið eru galdandi frá 1. mai 2013 til 1. mai 2015.

Sáttmálasamráðingar við S & K

Mánadagin 29. apríl 2013 undirskrivaðu Føroya Arbeiðsgevarafelag og S&K nýggjan tvey-ára sáttmála.

Lønarhækkingin varð 1,11% 1. mai í ár og 1,89% 1. mai 2014. Saman við broytingunum í sáttmálanum gevur hetta tó ein samlaðan útreiðslukarm á 1,13% 1. mai 2013 og 1,89% 1. mai 2014.

Samráðingar við Grafiska Yrkisfelagið

Feskasta semjan í hesum samráðingarumfarinum er millum Føroya Prentsmiðjufelag og Føroya Arbeiðsgevarafelag øðrumegin og Landsfelag Handverkaranna og Grafiska Yrkisfelagið hinumegin. Hin 2. mai 2013 skrivaðu partarnir undir semju um nýggjan 2-ára sáttmála.

Sum allar hinar semjurnar í samráðingarrunduni liggur lønarhækkingin á 1,13% fyrsta árið og seinna árið á 1,89% hin 1. mai 2014.

Grafiska Yrkisfelagið er nýggja navnið hjá Føroya Prentarafelag.

Komandi sáttmálasamráðingar

Sum nevnt er gjørd semja um nýggjar sáttmálar um flestu sáttmálarnar í samráðingarrunduni 2012 - 2014. Eftir eru tó sáttmálarnir fyri manningar við farma- og ferðamannaskipum og fyri føroysk miðlafólk.

1. mars 2013	Sáttmálarnir millum Reiðarafelagið fyri Farmaskip og Føroya Skipara- og Navigatørfelag, Maskinmeistarafelagið og Føroya Fiskimannafelag fyri manningar við farma- og ferðamannaskipum. Samráðingar eru í gongd.
1. oktober 2013	Sáttmálin við Føroysk Miðlafólk fyri miðlafólk í privata geiranum.
1. mai 2014	Sáttmálin við arbeiðarafeløgini gongur út. Nýggj samráðingarrunda byrjar.

Tiltøk 2012-2013

Vinnunám

Vinnunám er skeiðstænastan hjá Vinnuhúsinum. Her verður skipað fyri skeiðum og kunningardøgum til limir í Føroya Arbeidsgevarafelag.

Endamálið við Vinnunámi er at økja um fakliga førleikan hjá fyrirkum - bæði á leiðslustøði, og eisini innan ítøkiligar partar av gerandisdegnum í eini fyrirku.

Vinnunám hevur lagt seg eftir at bjóða limunum skeið og kunningardagar, sum eru beinrakin og viðkomandi fyri vinnuna á einum ítøkiligum støði.

Hetta seinasta árið hevur verið skipað fyri einum heimleiðisfundi um marknaðarføring av sosialu miðlunum.

Andrass Holm Arge, brúkarumboðsmaður, greiddi frá um m.a. facebook og ítøkiligum dómum um góðan marknaðarføringssið á sosialu miðlunum.

Vinnudagurin 2012

Hetta var 13. ferð, at skipað varð fyri Vinnudegnum. Tað er framvegis týðningarmikið at halda fast við henda eina dagin um árið, har føroysk vinna kann vera saman um hetta, sum onkur hevur kallað hátíðardagur vinnunar. Lutøkan var góð, og dagurin væleydnaður.

Á Vinnudegnum vóru sum vanligt Ársins Virki og Ársins Átak kosin.

Dómsnevndin valdi P/F Luna til Ársins Virki 2012. Grundgevingin hjá dómsnevndini var henda:

“Onkur hugsar kanska, hví ein alifyritøka skal veljast sum Ársins Virki júst í ár. Vóru laksaprísirnir ikki nógv betri í fjør enn í ár? Svárið er: jú, tað vóru teir, men tað er júst poengið. Tær góðu fyrirkurnar klára seg eisini, tá marknaðurin ikki gevur tann besta prís.

Og klárað seg hevur Luna. Til tíðir sera væl eisini. Ársúrslitið hevur seinastu árin verið gott, og fyrirkun hevur megnað at givið eitt nøktandi avkast til eigararnar. Hetta úrslit er Luna tó ikki komið sovandi til, tí leiðsla og starvsfólk hava støðugt ment virksemd.

Í framleiðsluni hevur fyrirkun verið uppi á tá og støðugt ment nýggjar framleiðsluhættir, sum hava til endamáls at varðveita góðskuna á vøruni, frá framleiðslu til hon er hjá keyparanum. Fyrirkun hevur í hesum sambandi lagt áherðslu á at menna framleiðsluhættir, sum

fara væl við laksinum. Ikki bert av etiskum ávum, men eisini tí hetta eftir teirra royndum gevur ta bestu góðskuna.

Luna leggur stóran dent á gransking og menning, og hevur væl útbúgvinn starvsfólk, bæði tøkniliga og lívfrøðiliga.

Fyri meira enn 15 árum síðani tók felagið stig til við treiskni og áhaldni at fáa skipa heilsufrøðiliga lóggávuna innan aling á ta kós, sum hon nú er á. Gjøgnum miðvíst arbeiðið og áhaldandi press eigur felagið sín stóra leiklut í, at heilsufrøðiliga karmarnar fyri alivinnuna í Føroyum eru heimsins bestu.

Somuleiðis hevur felagið saman við hinum alifeløgnum í Havbúnaðarfelagnum verið við til at stovnseta verkætlanina Salmon from the Faroe Islands, sum snýr seg um felags marknaðarføring av føroyskum laks sum ein serliga dygdargóð vøra.

Marknaðarføringin hjá fyrirkuni sjálvari hevur eisini verið sjónlig, bæði heima og uttanlands. Fyrirkun re-brandaði í 2011 sínar vørur, sum eftir hetta eru seldar undir navninum Hiddenfjord. Felagið hevur sett sær sum mál, at kundin bara kann velja millum tvær góðskur: Superior Quality og Sushi-Grade, eisini nevnd Ultra-Superior Quality. Tað sigur ikki so lítið um ambítiónirnar hjá fyrirkuni at framleiða vørur av høgari góðsku!

Marknaðurin hevur eisini tikið væl ímóti Hiddenfjord-brandinum. Sushi-matstovur lýsa í matskránni og á heimasíðum teirra við, at tær nýta Hiddenfjord-laks. Og sama ár sum Hiddenfjord laksur varð borðreiddur í sambandi við Wimbledon tenniskappingina skrivaði kenda enska blaðið the Telegraph eina grein um alifyritøkuna, har framleiðslan og góðskan á alifiskinum fekk nógv ros.

Men nærri hjartanum enn Wimbledon stendur tó Gøtusandur. Tað eydnaðist navnframu Gregersen beiggjunum at gerast eitt av høvuðsnøvnunum á ársins G-festivali, tá teir leygardagin mettaðu umleið 5000 fólk við grillaðum laks, borðreitt av professionellum kokkum. Slík tiltøk vísa eisini, at fyrirkun luttekur í lokalsamfelagnum og roynir at stuðla uppundir tiltøk, sum bretta upp úr nýggjum.

Tað ber næstan ikki til at tosa um Luna uttan at koma inn á søguna hjá felagnum. Fyrirkun, sum spretti úr Fiskavirkinum í Gøtu, og sum hevur so langa og stolta síðvenju. Og har persónarnir

handan fyrítøkuna hava roynt eitt sindur av hvørjum, bæði tá tað gongur væl í alingini í Føroyum, men eisini tá tað gekk minni væl. Teir hava klárað at stýrt skútuni gjøgnum brotaskerini, og tað er tí væl uppiborið, at Luna verður kosið Ársins Virki á Vinnudegnum 2012.”

Ársins Átak 2012 var Varðin Pelagic P/F. Í grundgeving síni segði dómsnevndin m.a.:

“Føroyar eru gjørdar av gróti. Av basalti. Í wikipedia stendur at basalt er eitt steinslag, sum finst tætt við yvirflatuna á gongustjørnum og á mánnum. Soleiðis eisini her á jørðini, og ikki minst í Føroyum. Hetta við yvirflatuni venda vit aftur til.

Basalt kann nýtast til nógv ymisk endamál. Til at bora ígjøgnum, tá vit leita eftir olju. Til at høgga sundur at koyra í túnið. Til at laða við. Til at byggja við. Og tá fólk eru vilst í mjørkanum, hava tey ofta verið takksom fyri at renna seg á ein laðaðan grótvarða, sum hefur birt eina vón um, at tað nokk skal fara at ganga.

Umframt grót eru vit eisini vælsignaði við fiski í høvunum rundanum okkum. Ja, enn er nakað eftir av ymisku fiskasløgnum kring Føroyar, hóast onkur heldur, at vit í tíðarskeiðum gera okkara besta at tømja havið. Vit býta henda fiskin upp í botnfisk og uppsjóvarfisk, eisini róptur pelagiskur fiskur. Uppisjóvarfiskurin livur tætt við yvirflatuna, eins og basaltið ger á gongustjørnum.

Í Suðuroy sigst vera eitt serlig harðført slag av basalti til. Okkurt kundi bent á, at hetta grótið er serliga væl egnað til at laða við, ikki minst tá tað verður blandað við gróti norðanfjørðs eisini. Í øllum førum eru tey fyrr í ár farin undir at laða ein varða á Tvøroyri. Ein stóran og sera framkomnan varða. Talan er ikki um sama slag av varða, sum vit eru von við, men tó ein varða, sum hefur skapt virksemi og vón um framtíðina á staðnum.

Skjótt hefur tað gingið at fáa henda varðan upp at standa. Byrjað varð í februar-mars mánaða í ár at byggja, og longu í summar stóð alt liðugt at taka í nýtslu. Eitt óvanliga skjótt úr hondum greitt arbeiði, sum uttan iva hefur kravt eina neyva verkætlanarstýring og framúr evni at tillaga seg.

Til tey, sum ikki longu høvdu gitt tað frammanundan, og tey, sum ikki hava fangað tað enn, hefur dómsnevndin valt Varðin Pelagic á Tvøroyri sum Ársins Átak 2012. Bæði tí talan er um eina framúr væl úr hondum greidda verkætlan, har framleiðslan byrjaði uml. 5 mánaðar eftir, at byggiverkætlanin byrjaði. Men

eisini tí, at talan er um ein varða fyri Suðuroynna og Føroyar sum heild. Nýggja virkið hjá Varðin Pelagic er eitt av størstu pelagisku virkjunum í heiminum, og fer væntandi at føra til eina munandi virðisøking av pelagiska tilfeinginum.

Suðuroyggin hefur í longri tíð enn restin av Føroyum kjakast um fólkaflyting, og útlitini hava kanska ikki verið tey bjartastu. Tað tykist, sum henda verkætlanin við 90 nýggjum arbeiðsplássum hefur fingið fólk á staðnum at síggja bjartari uppá framtíðina.

Nú minkandi fólkatalið er vorðið eitt evni fyri alt landið, er meira enn nakrantíð brúk fyri at byggja í Føroyum fleiri varðar, sum fólk kunnu miða seg eftir. Tað kunnu vera varðar innan mentan, vinnulív, politikk og annað. Um vit hava nokk av slíkum varðum, gerst tað lættari hjá fólki at síggja, at tað er gott at búgva og virka í hesum landi. Bæði teimum, sum búgva her frammanundan og teimum, sum kanska kundu hugsast at flutt henda vegin. Latið okkum geva teimum nakrar varðar at ganga eftir, líka mikið hvussu langt burturi í heimi tey eru.

Ein pelagiskur varði er reistur í Suðuroy, og dómsnevndin hefur valt hann til Ársins Átak 2012.”

Vinnuferð til Grønlands

Í døgnum 15. til 19. apríl skipaði Føroya Arbeiðsgevarafelag fyri vinnuferð til Grønlands. Við á ferðini vóru 48 fólk umboðandi 34 fyrítøkur og stovnar umframt Løgmannsskrivstovuna og Føroya Arbeiðsgevarafelag. Við á ferðini var eisini Kaj Leo Holm Johannesen, lögmaður.

Ávegis til Grønlands varð steðgað á í Íslandi, har føroyska ferðaliðið vitjaði á aluminiumssmeltivirkinum Alcoa á Reyðafjørðinum, og eisini varð vitjað í tryggingarfelagnum Vørður í Reykjavík.

Tá ferðaliðið var komið til Grønlands vóru dagarnar skipaðir við ráðstevnu og business-to-business fundum. Harafturat var ein fyrrapartur settur av til, at føroyingar, sum eru virknir í vinnulívinum í Grønlandi, kundu greiða frá teirra royndum við grønlandskum vinnulívi og samfelag.

Lögmaður og grønlandski vinnu- og ráevnismálaráðharrin settu vinnuráðstevnuna í mentunahúsinum Katuaq. Her greiddu føroyingar frá sínum royndum við m.ø. oljuleitingarvirksemi. Grønendingar greiddu frá útlitum og avbjóðingum innan námsvinnu og olju- og gassleiting í Grønlandi.

Einir 120 business-to-business fundir vóru avtalaðir, áðrenn farið var úr Føroyum. Hvør fundur varð 20 minuttir, so høvið var hjá føroyskum fyrirkunum at fáa ein breiðan kunnleika til, hvørjar fyrirkur eru á grønlandska marknaðinum, og hvørjar eru viðkomandi fyri føroyskar fyrirkur.

Eisini vóru fyriskipaðar virkisvitjanir á fyrirkunum Artic Supply Base, Nuuk Transport og í nýbygdu handilsstøðini Pissifik.

Hetta var fyrstu ferð, at Føroya Arbeidsgevarafelag hevur staðið sum fyriskipari at slíkari vinnuferð, og sambært fyrirkunum, sum vóru við, var ferðin væleydnað, og fyrirkurnar fingur væl burturúr.

Eisini hevði tað stóran týdning at hava politiska umboðan við á slíkari ferð, og tí fegnast Føroya Arbeidsgevarafelag um, at lögmaður vildi standa á odda fyri vinnuferðini til Grønlands.

Gongdin innan ymisku vinnugreinarnar

Fiski- og flakavinnan

Útflutningurin

Samlaða útflutningsvirðið á øllum fiskavörum táttaði í 2012 í 5 mia. kr., í mun til góðar 4,5 mia. kr. í 2011. Tað er serliga útflutningsvirðið á alilaksi og teimum pelagisku fiskasløgum, sum hála úrslitið rætta vegin. Hinvegin minkaði útflutningsvirðið á feskfiskaveiðuni aftur í 2012.

Samlaða útflutta tonsatalið øktist í 2012 í mun til 2011. Tað er serliga útflutta nøgdnin av svartkjafti og laks, sum øktist í 2012 í mun til árið fyri.

Útflutningsvirðið av toski minkaði í stórum, úr 513 mió. kr. niður í 452 mió. kr. Eisini nøgdnin av útfluttum toski minkaði.

Tað hevur seinastu árin verið trupult at selt virkaða føroyska hýsu uttanlands, tí hon ikki verður veidd burðardygt, og hetta sæst aftur í hagtlunum. Í 2012 lá nøgdnin av virkaðari hýsu framvegis á einum lágum støði, og var bert ein viðfáningur av tí, hon var nøkur fá ár frammanundan.

Rávørutilgongdin

Talvan niðanfyri vísir, at nøgdnin í føroysku feskfiskaveiðuni aftur minkaði í 2012, og er nú søguliga lág. Feskfiskaveiðan var í 2012 góð 82.000 tons, sum er nakað minni enn í 2011.

Serliga tá tað snýr seg um botnfiskasløgini tosk og hýsu, eiga allar ávaringarklokkur at ringja. Toskur og hýsa eru stak illa fyri, og er fiskiskapurin eftir hesum fiskasløgum bert ein viðfáningur av, hvat hann var fyri nøkrum árum síðani. Fiskiskapurin eftir hýsu er nú minkaður átta ár á rað. Veiðinøgdnin í 2003 var knøpp 25.000 tons, meðan hon í 2011 bert var góð 3.000 tons. Bara í 2012 minkaði fiskiskapurin eftir toski við uml. 30%.

Nøgdnin av upsa er økt við uml. 5.000 tonsum, men er framvegis munandi lægri enn fyri fáum árum síðani, hóast stovnurin sigst at verða væl fyri. Nøgdnin á flatfiski er óbroytt.

Avreiðingartølini higartil í ár geva ongar ábendingar um nakran bata. Hóast avreiðingartølini fyri hýsu eru eitt vet frægari enn í fjør, er framvegis talan um sera lítlar nøgdir, og avreiðingartølini fyri tosk og upsa eru munandi minni enn somu mánaðir í 2012.

Samlaða avreiðingarvirðið av feskfiskaveiðuni var uml. 774 mió. kr. í 2012 í mun til 828 mió. í 2010. Miðal avreiðingarprísurin var fyri flesu fiskasløgini lægri í 2012 í mun til 2011, og var hetta eisini viðvirkandi til at minka nakað um avreiðingarvirðið.

Fiskaslag	Nøgd í tons		Virði í 1.000 kr.		Miðalprísur pr. kg	
	2011	2012	2011	2012	2011	2012
Toskur	12.142	8.556	185.253	127.813	15,26	14,94
Hýsa	3.357	2.613	42.124	30.012	12,55	11,49
Upsi	27.557	32.376	252.797	287.316	9,17	8,87
Annar botnfiskur	12.764	12.968	122.433	133.576	9,59	10,30
Flatfiskur tils.	4.518	4.546	123.074	112.933	27,24	24,84
Onnur fiskasløg tils.	24.771	21.194	102.286	82.112	4,13	3,87
Veiðan tilsamans	85.108	82.253	827.967	773.762		

Kelda: www.hagstova.fo

Flakavinnan

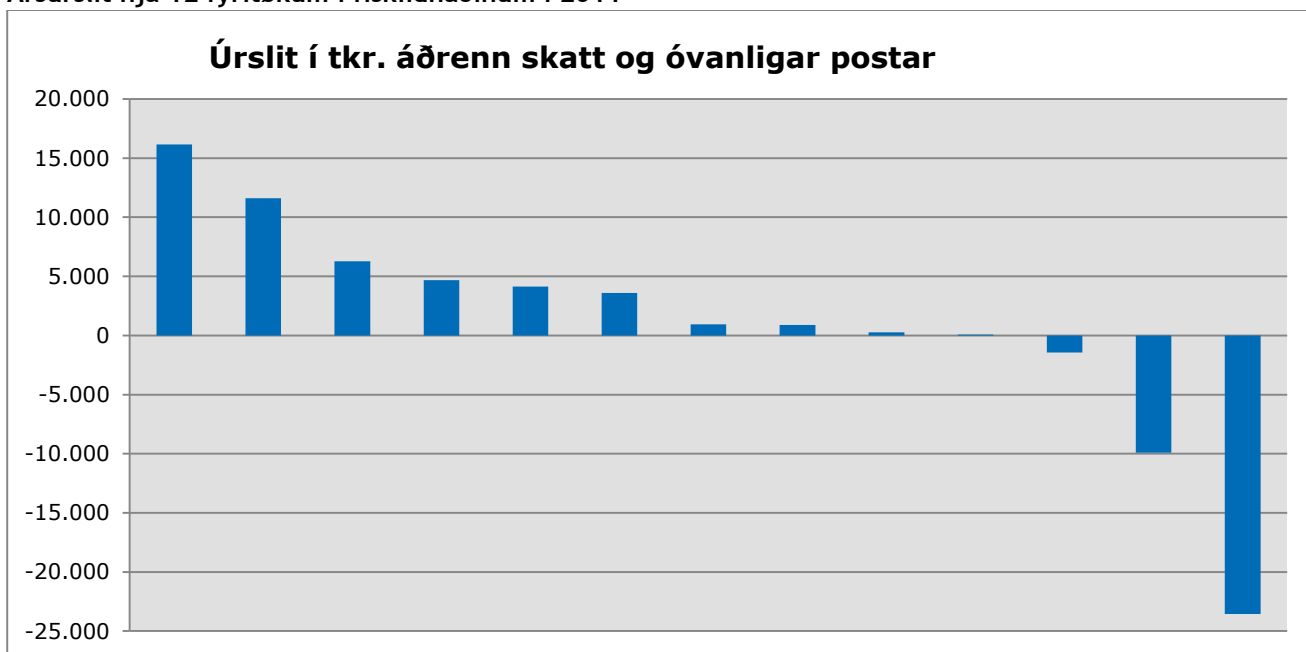
Minkandi nøgdirnar av botnfiski seinastu árinu eru saman við versnandi keypiorku í Evropa ein stór avbjóðing hjá føroysku flakavirkjunum.

Ikki allir roknskapir fyri 2012 hjá flakavirkjunum eru tøkir enn, og hugt er tí eftir tølunum fyri 2011. Sum heild kann sigast, at úrslitini hjá feløgnum eru á leið tey somu í 2011, sum tey vóru í 2010.

Um hugt verður eftir ársúrslitunum hjá fyrítøkunum undir einum, var tilsamans talan um eitt lítið avlop fyri hesar 13 fyrítøkurnar.

Á myndini niðanfyri sæst ársúrslitið áðrenn óvanligar postar og skatt hjá 13 fyrítøkum. 10 fyrítøkur høvdu avlop, meðan 3 høvdu hall.

Ársúrslit hjá 12 fyrítøkum í fiskiídnaðinum í 2011

Kelda: www.vinnuvitan.biz

Útlitini fyri fiskiveiðu og framleiðslu

Fiskiskapurin

Í grundgevingunum fyri sínum tilmæli til fiskiskapin undir Føroyum í fiskiárinum 2012/2013 skrivaði Havstovan um toskastovnin á landgrunninum, at gýtingarstovnurin hevur verið sera lítil síðani 2005. Hóast ein lítlan vøxtur er hann nær minsta markinum fyri, hvat er ráðiligt. ICES hevur í sínum tilmæli mælt til, at veiðitrýstið verður minkað við 63 %. Eingin ivi er sostatt um, at toskastovnurin er illa fyri.

Havstovan skrivur eisini, at toskurin á Føroyabanka framvegis er illa fyri, og eingi tekin eru um, at hann er í menning. Havstovan mælir tí framvegis til, at eingin toskafiskiskapur verður loyvdur á Føroyabanka.

Hýsustovnurin er eisini sera illa fyri og hevur framvegis alla vernd fyri neyðini. Hýsustovnurin hevur síðani 2010 verið undir markinum fyri, hvat

er ráðiligt, og gýtingarstovnurin fer sjálvstítt við ongari veiðu at halda seg undir minstamarkinum.

Upsastovnurin verður framvegis mettur at vera væl fyri, og gýtingarstovnurin at vera hægri enn minstamarkið hjá ICES, tó at gýtingarstovnurin er minkaður seinnu árinu. Veiðutrýstið eftir upsa er tó framvegis ov høgt, hóast tað er minkað nakað seinnu árinu.

Yvirskipað mælir Havstovan til, at ein umsitingarætlan verður gjørd, sum m.a. ásetur hvørji tiltøk skulu setast í verk, tá gýtingarstovnurin minkar niður um ávísa stódd, so gýtingarstovnararnir kunnu koma fyri seg aftur.

Samanfatandi mælti Havstovan til, at skerja dagatalið hjá bólkunum 3, 4 og 5 við 20% sum liður í einari ætlan at stilla veiðitrýstið rætt. Eisini verður mælt til at dagatalið hjá bólki 2, sum serliga fiskar upsa, kann verða tað sama sum árið fyri. Harumframt mælir Havstovan til at

brúka aðrar reguleringar fyri at geva smáfiski betri móguleikar at vaksa seg inn í fiskiskapin.

Samanumtikið mugu vit ásanna, at útlitini fyri fiskiskapinum eftir toski og hýsu eru vánalig, og at tað er mangt, ið bendir á, at veiðunøgðin av toski og hýsu undir Føroyum ikki verður størri í 2013 enn í 2012.

Upsastovnurin verður sagdur at vera væl fyri, men higartil í 2013 hevur upsafiskiskapurin verið lakari enn í 2012. Útlitini fyri nøgðunum av upsa eru tískil torfør at meta um.

Marknaðurin

Gongdin seinastu árinum hevur verið, at tað er alsamt torførari at selja fiskavørur, um tað ikki kann skjálprógvast, at veiðan er burðardygg. Henda gongd gerst alsamt týðiligari, og tað er eingin ivi um, at hetta er ein stór avbjóðing fyri føroysku fiski- og flakavinnuna. Um alsamt fleiri av okkara kappingarneytum fáa góðkent veiðuna sum burðardygg, kunnu vit gerast munandi verri fyri í kappingini við aðrar fiskiveiðutjóðir. Tað eru tó fleiri føroyskir fiskiskapir, sum hava fingið MSC-góðkenning, og í 2012 fekk eisini fiskiskapurin eftir gulllaksi MSC-góðkenning.

Alivinnan

Alivinnan er framvegis væl fyri, og figgjartilgu úrslitini seinastu árinum hava verið góð. Framleiðslan hevur verið vaksandi, og laksaprísurin hevur verið á einum lutfalsliga høgum støði. Gongdin seinastu árinum hevur verið, at alsamt færri feløg eru í vinnuni, og í dag eru fyra alifeløg í Føroyum. Karmarnir um alivinnuna eru sum heild góðir, hóast ávísar ábøtur kundu verið gjørdar. Tað er av alstórum týðningi, at alivinnan framhaldandi leggur dent á skynsaman rakstur við neyvri framleiðslustýring.

Tryggir og støðugir karmar umframt nærlagni tryggja, at alivinnan í dag kann sigast at vera burðardygg. Føroyska alivinnan kann vísa á nøkur av heimsins bestu úrslitum viðvíkjandi vøkstri, felli, sjúku, framleiðslukostnaði og prís. Samanborið við aðrar alitjóðir hevur føroyska alivinnan sera góð úrslit á teimum flestu parametrunum.

Síðan 2006 er framleiðslan av alifiski økt støðugt ár um ár uttan í 2010. Men nú kemur væntandi stígur í hendan vøkstur, av tí at alingin hevur rakt eitt natúrligt mark fyri, hvussu nógv kann alast í Føroyum við verandi tøkni. Framleiðslan í 2012 var sløk 63.000 tons í krúvdari vekt, og so nógv hevur ongantið áður verið framleitt í Føroyum. Gamla metið var frá 2003, tá ið framleiðslan var

Tað er samstundis eisini umráðandi, at orka verður lögð í at marknaðarføra føroysku fiskiveiðuskipanina sum heild uttanlands. Í hesum sambandi hevur Fiskamarknaður Føroya saman við Føroya Ráfiskakeyparafelag og Føroya Ráfiskaseljarafelag framleitt ein longri og tveir styttri filmar um føroyskan fisk og føroyska fiskiveiðu. Vónandi er hetta byrjanin til eina meira miðvísa marknaðarføring av føroyskum fiski uttanlands.

Tað hevur eisini stóran týðning at tryggja føroyskum fiskavørurum marknaðaratgongd kring allan heim, serliga á teimum áhugaverdastu marknaðunum. Støðan í dag er hon, at okkara kappingarneytar hava munandi betri marknaðaratgongd enn føroyskir fiskauðflytarar hava. Tá so marknaðurin í Evropa viknar, m.a. tí keypiorkan minskar, hava Føroyar ikki somu móguleikar sum aðrar fiskivinnutjóðir at selja til nýggjar, áhugaverdar marknaðir. Tað krevur tí eitt miðvíst og áhaldandi arbeiði hjá føroysku myndugleikunum í samstarvi við vinnuna, til tess at lata upp marknaðir, sum í dag eru stongdir fyri føroyskum fiskavørurum. Góð marknaðaratgongd er ein fortreyt, um vit vilja tryggja, at vit fáa besta prís og mest virði fyri útflutta fiskin.

52.269 tons av laks og sílum. Havast skal í huga, at hetta árið vórðu feløgini noydd at slakta stórar nøgdir av fiski orsakað av ILA sjúkuni.

Meðan framleiðslan í 2005 og 2006 lá um 20.000 tons í rundari vekt, er framleiðslan økt munandi seinastu árinum. Framleiðslan av laks var 76.800 tons í rundari vekt í 2012, meðan framleiðslan árið fyri var góð 60.000 tons. Í 2010 vóru umleið 45.000 tons tikin í rundari vekt, so vøkstururin í nøgd hevur verið stórus seinastu árinum.

Sølvvirðið í 2012 var umleið 1,81 mia. kr., meðan sølvvirðið í 2011 var 1,62 mia. kr. Samanumtikið hevur 2012 verið eitt søguliga gott ár, har vinnan setti met í framleiðslunøgd og sølvvirði.

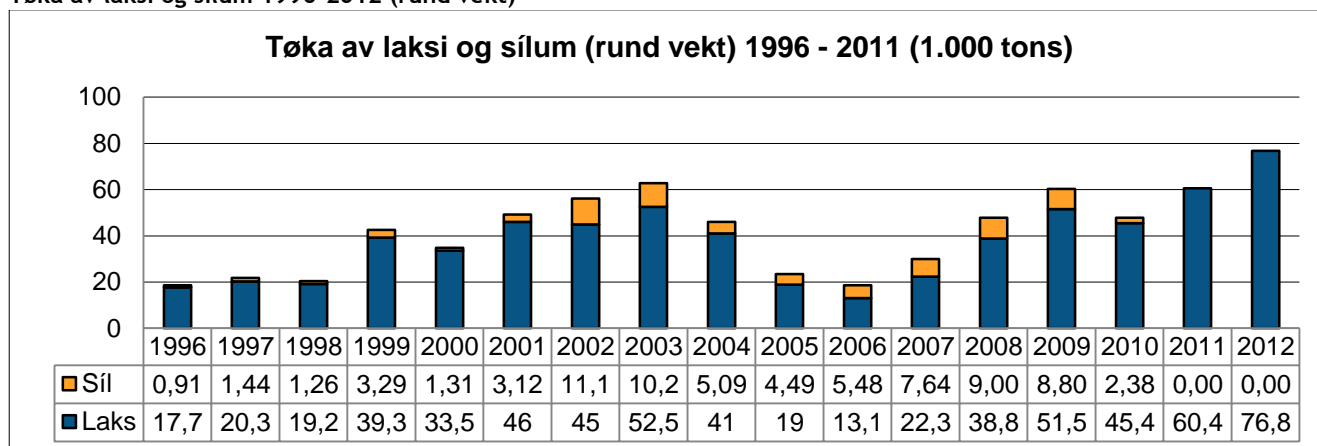
Í 2013 verður roknað við, at útboðið á heimsmarknaðinum bert økist við tveimum prosentum. Orsøkin er, at framleiðslan í Noregi, Skotlandi og Norðuramerika fer at minka nakað í ár, meðan framleiðslan í Kili økist við einum triðingi. Føroyska framleiðslan av laks verður væntandi á leið tann sama sum í 2012. Støðan á heimsmarknaðinum hevur annars verið merkt av, at vøkstururin í útboðnum hevur verið ógvuliga stórus seinastu árinum, og prísurin er fallin av tí orsök.

Í 2013 verður met, at tøkán av laks verður 62.700 tons í krudvari vekt. Hetta er tað sama sum í 2012. Laksaprísurin kann tó væntast at vera hægri í ár enn í fjør, og tí eru útlit fyri, at

útflutningsvirðið verður enn hægri í 2013 enn undanfarin ár.

Í 2012 vórðu 15 mió. smolt sett út samanbórið við 12,1 mió. í 2011. Síðani 2010 eru eingi sil sett út.

Tøka av laks og sílum 1996-2012 (rund vekt)

Kelda: Avrik við Rúna Dam

Útflutningsvirðið

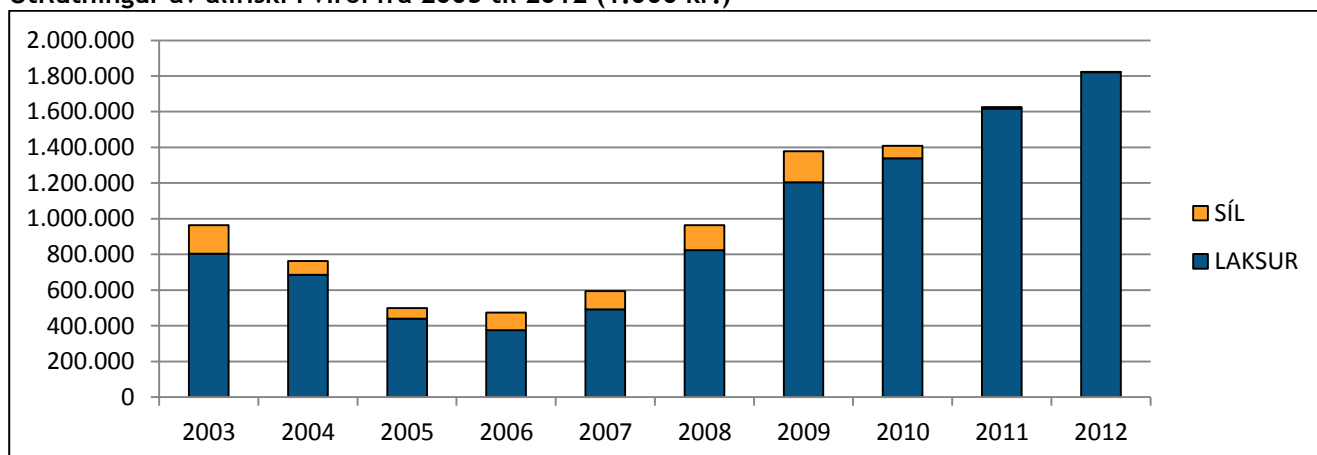
Myndin niðanfyrir vísir, at útflutningsvirðið á alifiski er økt hvørt ár síðani 2006. Útflutningsvirðið á alifiski í 2003 var eina slaka milliard krónur.

Í 2005 og 2006 varð útflutningsvirðið minkað niðurum hálva milliard krónur fyri síðani at økjast ár fyri ár fram til og við 2011. Í 2009 var útflutningsvirðið slakar 1,4 milliardir krónur, og hóast tøkán í 2010 varð væl lægri enn í 2009, so var útflutningsvirðið eitt vet hægri. Í 2012 var útflutningsvirðið góðar 1,8 mia. kr., og so stórt hevur útflutningsvirðið av alifiski ongantíð verið áður. Laksur er í dag størsta einstaka

útflutningsvøra hjá Føroyum og stendur fyri umleið einum triðingi av tí føroyska vøruútflutninginum. Miðalprísurin á aldum laks á heimsmarknaðinum var nakað lægri enn undanfarin ár. Miðalprísurin á heimsmarknaðinum var ongantíð hægri enn 30 NOK/kg, og miðalprísurin fyri árið varð 26,58 NOK/kg (*Kelda: fishpool.eu*).

Útlitini verða met at vera hampuliga góð, tí útboðið á heimsmarknaðinum ikki økist munandi. Væksturin í framleiðsluni í Kili fer væntandi at steðga ella minka í 2014. Ábendingar eru tí um, at miðalprísurin verður hægri í 2013, enn hann var í 2012.

Útflutningur av alifiski í virði frá 2003 til 2012 (1.000 kr.)

Kelda: www.hagstova.fo

Handverksvinnan

Gongdin í handverksvinnuni

Eftir at hava rakt botnin í 2010, eru lønargjaldingarnar í byggivinnuni kvinkaðar eitt vet uppeftir í 2011 og 2012. Framvegis er tó talan um ein lønarvøkstur, sum er minni enn miðal lønarvøksturin innan aðrar vinnur.

Talvan niðanfyri vísir gongdina í lønargjaldingum innan byggivinnuna frá 2007 til 2012. Myndin vísir,

at útgoldnu lønirnar eru hækkaðar eitt vet úr 768 mió. kr. í 2011 til 783 mió. kr. í 2012. Tað er serliga talan um eina hækking í lønargjaldingum innan skipasmíð. Hinvegin lækkaðu lønargjaldingarnar innan aðra bygging.

Lønarútgjaldingar í byggivinnuni 2007-2012

Vinnugrein	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Skipasmíðjur, smíðjur	161,4	162,0	131,4	127,9	130,1	155,8
Ídnaður annars	249,0	252,3	236,6	218,3	207,5	207,2
Bygging	511,4	542,0	449,3	414,6	429,2	419,6
Tilsamans	921,8	956,3	817,73	760,8	767,8	782,6
% av samlaðum lønarútgjaldingum	13,3%	13,6%	12,2%	11,2%	11,2%	11,1%
% vøkstur í lønarútgj, handverksvinnan	11,2%	3,7%	-14,5%	-6,9%	0,9%	1,9%

Kelda: www.hagstova.fo

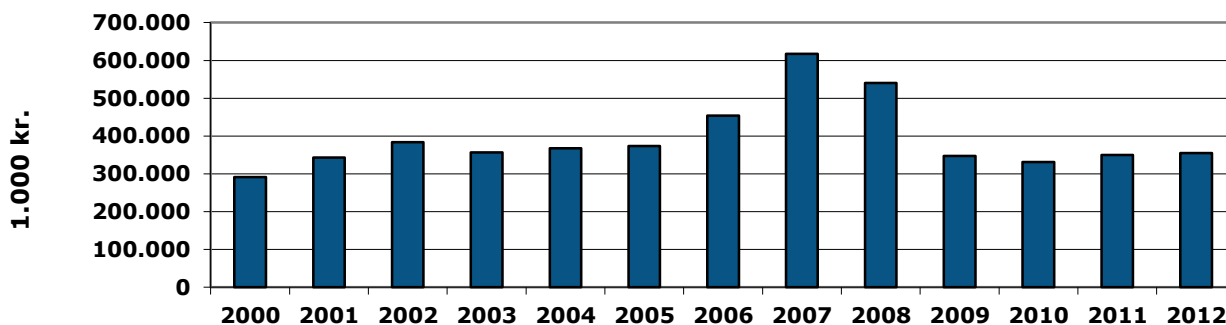
Um hugt verður eftir talinum á løntakarum heldur enn lønarútgjaldingum, er gongdin tann sama. Talið á løntakarum á skipasmíðjum vaks, meðan talið í byggivinnuni minkaði. Seinastu fimm árin er talið á løntakarum í byggivinnuni minkað við næstan einum fjórðingi.

Bæði samlaðu lønarútgjaldingarnar og talið av løntakarum vísir sostatt, at byggivinnan sum heild ikki hevur økt nakað serligt um virksemd síðan ógvusligu niðurgongdina í 2010.

Um hugt verður eftir innflutninginum av tilfari til byggivinnuna sæst sama gongd.

Á myndini niðanfyri sæst, at eftir at virðið á innflutninginum lækkaði undanfarnu árin, hevur tað í árunum 2011 og 2012 verið ein lítil vøkstur í mun til árin fyri. Í 2012 var ein lítil vøkstur í mun til 2011. Hædd er tó ikki tikin fyri prísvøstri á tilfarinum, og talan er framvegis um eitt lágt tal, um samanborið verður við miðal innflutningin higartil í hesari øldini.

Innflutningur av tilfari til byggivirksemið

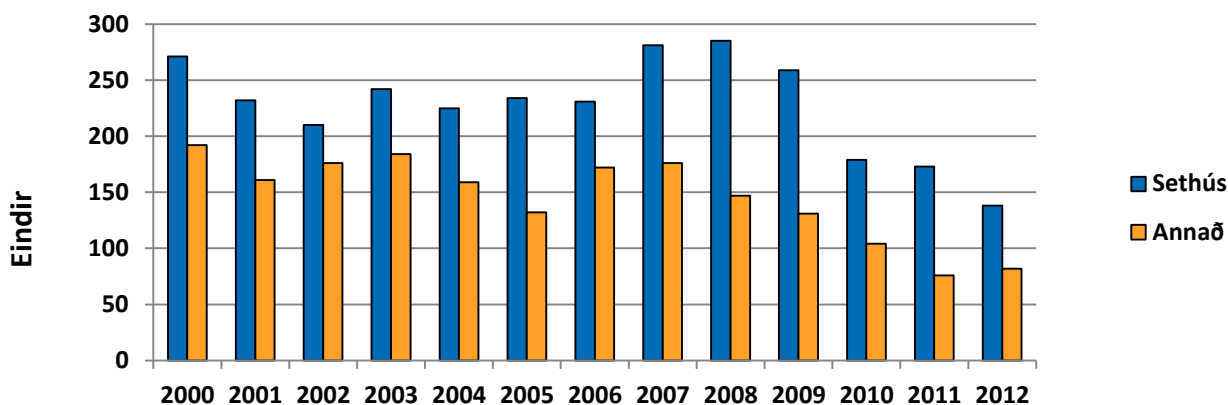
Kelda: www.hagstova.fo

Tað er eingin fullfíggað sethúsa- ella bygningsskráseting, og besta ábendingin um, hvussu nógv sethús eru bygd í einum ávísu ári, fæst tí við at hyggja eftir skrásetingum hjá SEV, viðvíkjandi gjøldum fyri (ný)íbendingar í elkervið. Henda skráseting er bólkað í sethús og “annað”, sum fevnir um vinnu- og almennar bygningar, íbúðir, neyst, úthús v.m., umframt viðkanir viðvíkjandi verandi innleggingum.

Myndin niðanfyrir vísir, at frá 2001 til 2006 lá talið á nýbygdum sethúsum rættuliga støðugt á 160-170 eindum. Árin 2007 og 2008 vaks talið á nýbygdum sethúsum, men síðani hevur minking verið í talinum á hvørjum ári.

Í 2012 var talið á nýbygdum sethúsum tað lægsta síðani aldarskið.

Nýbygging 2000 - 2012

Kelda: www.hagstova.fo

Útlit fyri handverksvinnuna

Fíggar- og búskaparkreppan seinastu árin hava haft við sær, at virkseimið í samfelagnum sum heild er minkað, og hetta hevur eisini rakt handverksvinnuna. Tað hevur í slíkum tíðum stóran týðning, at bygging og viðlíkahaldsarbeiði hjá tí almenna verður raðfest ovarlaga, so nakað av virksemi framhaldandi er í byggivinnuni.

Hóast tað almenna hevur avgjørt at økja um íløgukarmin, hevur tað tíverri víst seg at ganga long tíð frá tí, at avgerðin um at játta peningin er tikin, til verktætlanirnar verða settar í verk. Útlit eru tó fyrri, at fleiri stórrí almennar

byggiverkætlanir verða byrjaðar komandi tíðina, og tað er tí at vóna, at støðan í byggivinnuni kann gerast heldur frægari. Ein fortreyt fyri hesum er tó, at tað verða føroyskar fyrirtøkur, sum vinna útbjóðingarnar.

Sum heild eru útlitini hjá byggivinnuni fyrri 2013 nakað frægari enn í 2012, har tað hjá nógvum fyrirtøkum mest snúði seg um at yvirliva, til tíðirnar vórðu betri. Ein fortreyt fyri hesum er tó, at almennu byggiverkætlanirnar koma av tekniborðinum og gerast til ítøkiligar byggiverkætlanir.

Shippingvinnan

Talið av skipum, sum eru skrásett í Føroysku Altjóða Skipaskrásetingini, er nú komið uppá 85 skip. Við ársenda 2012 var talið 82, í 2011 var talið 68, í 2010 var talið 47 skip og í 2009 33 skip. Hetta er eitt greitt tekin um, at skipanin er skilagott sett saman, og at hon er áhugaverd fyrri reiðariini. At so nógv skip nú eru skrásett í FAS-skipanini hevur sjálvsagt sína positivu ávirkan á

avleidda virkseimið og t.d. arbeiðspláss fyrri føroyskar sjómenn.

FAS-skipanin er ikki einans í vøkstri orsakað av útlenskum reiðarium, sum velja at skráseta síni skip í føroysku altjóða skipaskránni. Fleiri føroysk reiðariir hava og fara komandi árin at økja um flotan, og tað er at fegnast um. So hvørt føroysk

reiðariir vaksa, veksur eisini umsitingin av hesum og harvið avleiddu størvini á landi.

Í ársfrágreiningi í fjør varð víst á inntøkurnar av FAS. Tað er heilt greitt, at inntøkurnar bæði tær beinleiðis og tær óbeinleiðis ikki eru snøklar, og at skipanin hevur positivan týdning fyri føroyska samfelagið.

Vinnan hevur tó framvegis avbjóðingar. Serliga er tað avbjóðingin at fáa manningar við røttu førleikunum til skipini. Ein partur av hesum kemst av, at tað t.d. í skattaskipanini er ein mismunur millum ein føroying við føroyskum reiðari og ein føroying við einum útlenskum reiðari.

Tað er tí týdningarmikið, at øll, sum vara av hesi skipan, leggja seg eftir at varðveita støðugar og

góðar karmar um hana, soleiðis at føroyska altjóða skipaskrásetingin og harvið vinnan kring hesa hevur bestu gróðrarmøguleikar í framtíðini. Um FAS-skipanin framhaldandi skal skilja seg frá øðrum líknandi skipanum og vera kappingarfør, hevur tað týdning, at lógarverkið verður gjørt við atlitið til veruleikan sæddan við føroyskum eygum, og at umsitingin av reglunum, sum ávirka skipanin, verður framd við støði í føroyskum viðurskiftum.

Tað er lítið at ivast í, at reglur og umsiting av lógarverkinum í okkara grannalondum taka støði í teirra lokalu viðurskiftum. Framhaldandi má tí ansast eftir, at reglur í londunum kring okkum ikki einans verða umskrivaðar til føroyskt mál, men umskrivaðar til føroysk viðurskifti.

KT-vinnan

Í 2012 hevur virkseimið í KT-vinnuni verið á leið tað sama sum í 2011, hóast nakrar av afturmeldingunum eru, at 2012 var eitt nakað betri ár hjá KT-vinnuni enn 2011. Konsolidering hevur verið í KT-vinnuni tey seinnu árin. Hóast hetta sæst, at nýggjar fyritøkur verða stovnsettar.

Fleiri virkir í KT-vinnuni hava boðað frá, at tað er torført at fáa vælútbúgvin KT-fólk í KT-vinnuna í Føroyum. Tí hevur KT-vinnan fleiri ferðir alment víst á, at ein ekspertsattaskipan eigur at verða sett í gildi í Føroyum, sum eggjar serfrøðingar til

Føroya við skattalætta í eitt avmarkað tíðarskeið, eins og vit kenna tað úr øðrum Norðurlondum. Enn hava landsins myndugleikar ikki tikið hetta tilmæli til sín, hóast tað nú er nevnt í álitinum um fólkavøkstur.

Annað mál, sum KT-vinnan hevur arbeitt nógv við er, at Føroyar fáa eina talgilda undirskrift. Ein slík talgild undirskrift kann vera við til at skapa vøkstur og rationaliseringar í samfelagnum. Tó hevur tað víst seg at ganga ógvuliga trekt at fáa tað almenna til at avseta peningin til hetta.

Samskiftisvinnan

Fíggjarkreppan, sum hevur leikað seinastu árin, hevur eisini merkt samskiftis- og lýsingarvinnuna. Í stuttum kann sigast, at tað eru tveir stórir veitarar á marknaðinum saman við einum støðugum tali av minni veitarum - í fleiri førum einstaklingavirkir.

Vegna væntandi hagtalsgrundarlag er torført at vísa á ein ítøkiligan vøkstur ella fall í vinnugreinini, men afturmeldingar frá vinnuni eru, at virkseimið í 2012 er minni, og avlopið er verri í 2012 í mun til 2011.

Eftirspurningurin eftir tænastrásum frá hesi vinnugrein eru falnar og hava eisini broytt seg nakað seinastu árin. Flutt er frá vanligari lýsingarframleiðslu til meira ráðgeving. Somuleiðis verður meira fokuserað á online marknaðarføring, og hava tær størri samskiftisfyrirøkurnar havt minni sølu.

Útlitini frameftir eru avbjóðandi, og 2013 verður væntandi á sama støði sum í 2012.

Handilsvinnan

Innflutningurin til handilsvinnuna (undantikið bilar) var stórt sæð óbroyttur frá 2011 til 2012. Talan var um eina øking uppá góðar 21 mió. kr. Innflutningurin av persónbilum vaks tó við 48% svarandi til 52 mió. kr.

Í 2012 var sòlan í handilsvinnuni á sama støði sum í 2011. Nakrar av handilsfyrítøkunum hava havt góð ársúrslit, meðan aðrar hava havt meira vanlig ársúrslit.

Innflutningur (1.000 kr.)	2008	2009	2010	2011	2012	Munur	%
Allur innflutningur	5.020.919	4.210.856	4.369.792	5.273.251	6.658.777	1.385.526	26,27%

Kelda: www.hagstova.fo

Tíverri síggjast ikki nógv nýggj virkir spretta fram innan handilsvinnuna, og eru orsøkin óivað hon, at handilsvinnan forvinnur ov lítið í mun til sòluna og váðan í sambandi við innkeyp.

Drúgvur og hálvdrúgvur vørur

Innflutningurin av drúgvum og hálvdrúgvum nýtslurvørum stóð stórt sæð í stað í 2012 í mun 2011.

Innflutningur (1.000 kr.)	2008	2009	2010	2011	2012	Munur	%
Hálvdrúgvur nýtslurvørum	200.243	167.890	166.642	166.825	169.019	2.194	1,32%
Drúgvur nýtslurvørum	207.646	159.435	150.898	151.808	151.067	-741	-0,49%

Kelda: www.hagstova.fo

Sambært greiningum, sum Vinnuhúsið hevur gjørt við at seta seg í samband við fyrítøkurnar í vinnugreinini, sæst, at flestu fyrítøkurnar hava havt ein støðugan umsetning frá 2011 til 2012. Hetta samsvarar eisini væl við innflutningstølini.

At kalla allar fyrítøkur í vinnugreinini hava tálmað rakstrarútreiðslurnar á øllum økjum seinastu árin. Serliga marknaðarføringsútreiðslurnar eru

skornar nógv, eins og lønarútreiðslurnar eisini eru minkaðar.

Higartil í 2013 hevur gingið hampuligt. Sòlan í januar, februar og mars hevur ligið millum indeks 100-103. Sambært fyrítøkunum er marknaðurin ikki so óstøðugur, sum hann var í tíðarskeiðinum 2008 - 2010. Av tí, at so lítið er fráliðið av 2013, er tó torført at meta um, hvørt niðurgongdin er steðgað, og tað er byrjað at ganga rættan veg.

Matvøruvinna - detail	2008	2009	2010	2011	2012	Munur	%
Matur, drykkjvørum og tubbak	511.347	503.233	511.308	526.603	526.603	0	0,00%
Aðrar ódrúgvur nýtslurvørum	261.122	242.641	242.227	250.284	241.715	-8.569	-3,42%

Kelda: www.hagstova.fo

Ódrúgvur vørur

Sum tað sæst á talvuni omanfyri, er innflutningurin av matvørum ikki øktur.

Flestu fyrítøkurnar hava á leið sama umsetning í 2012 sum í 2011. Yvirhøvur er talan um eitt sòluindeks millum 98-102 í 2012. Tað merkir, at fyri summar fyrítøkur hevur 2012 merkt afturgongd, meðan tað eisini eru fyrítøkur, sum hava havt ein lítlan vøkstur í mun til 2011.

Í apríl mánað lækkaði prísurin á matvørum nakað grundað á økta prískapping. Hetta hevur merkt ein lægri bruttovinning. Á sòlusiðuni eru nógv

tilboð, og keypa fólk meiri av hesum vørum, tá búskapurin er undir trýsti. Brúkarin hevur eisini partvíst flutt seg frá at keypa í teimum dýraru handlunum til at keypa meira frá teimum handlum, sum eru kendir fyri at hava lægri prísir.

Hesar fyrítøkurnar hava eisini tálmað rakstrarútreiðslurnar á øllum økjum í 2012 eins og tey undanfarnu trý árin. Marknaðarføringsútreiðslurnar eru skornar nógv, eins og lønarútreiðslurnar eru minkaðar orsakað av, at fleiri ársverk eru spard burtur. Mett verður, at samlaðu ársúrslitini fyri 2012 eru nakað verri enn í 2011.

Søla av bilum

Sølan av bilum plagar at vera ein ábending um, hvussu búskapurin hevur tað, og um vanligi brúkarin hevur álit á framtíðina.

Frá 2008 til 2011 var hesin parturin av handilsvinnuni merktur av falli í eftirspurninginum. Hetta var ein beinleiðis avleiðing av fíggjarkreppuni og eftirfylgjandi búskaparkreppuni.

Nýggj akfør seld	2008	2009	2010	2011	2012	Munur	%
Stk.	1.948	1.053	1.135	1.218	1.527	309	25,37%

Kelda: www.akstovan.fo

Tað sær tó út til, at støðan er vorðin betri seinasta tvey árið. Sølan av nýggjum bilum í 2012 er vaksin í tali við 25% í mun til 2011. Sølan liggur

tó framvegis væl undir søluni í 2008. Samlaði innflutningurin øktis úr 106 mió. kr. í 2011 til 158 mió. kr. í 2012.

Ferðavinnan

Fyri triðju ferð síðani 2003 eru hagtøl fyri ferðavinnuna tøk. Ferðavinnufelagið hevur í 2010 og 2011 tikið stig til at fáa útvega hagtøl um føroyska ferðavinnu fyri at betra um grundarlagið undir avgerðum um ferðavinnuna framyvir. Í 2012 er verkætlanin við ferðavinnuhagtølnunum sett í verk og fíggjað av Ferðavinnufelagnum saman við Ferðaráð Føroya. Øll tøluni eru kunngjørd í ársfrágreiðingunum frá 2010, 2011 og 2012.

Ein samanbering av ferðavinnuhagtølunum fyri árin 2012 og 2011 vísir, at í 2012 er talið av ferðandi, sum komu til Føroyar loftvegis og gistu á føroyskum hotellum og vallaraheimum, vaksið.

Talið á ferðandi umvegis Vága Floghavn er hækkað við 12 %, frá 101.070 persónum í 2011 til 112.710 persónar í 2012. Í 2012 var samlaða gjøgnumrákið (komur og fráferðir) umvegis flogvøllin tað hægsta nakrantíð við heili 225.532 persónum, ið er ein hækking á 11% í mun til 2011.

	2010	2011	2012
Gistingar	70.020	77.043	80.382
Index	100	110	115

Kelda: Frágreiðing frá Ferðavinnufelagnum

Hagtølini fyri aðra gisting, sum t.d. gisting í summarhúsi, campingvogni, telti og á ból og bita vísir eina lítla hækking í 2012 í mun til 2011. Smyril Line upplýsir, at har hava verið 1.499 campingvagnar umborð á Norrønu í 2012, sum er næstan tvífalt so nógv sum í 2011, tá talið var 780. Tó er ikki vist, hvussu nógvir av hesum

Ferðafólkatalið hjá Smyril Line lækkaði 6% í 2012 (26.706) í mun til 2011 (28.454). Høvuðsorsøkin til lækkingina var ein niðurgongd á heimamarknaðinum.

Gistingarhagtølini hjá teimum størru hotellunum og vallaraheimum í Føroyum vísir, at talið av innskrivaðum persónum á hotellum og vallaraheimum vaks frá 32.618 til 35.841 í 2012. Hendan øking upp á 10%, er orsakað av fleiri innskrivaðum gestum úr Føroyum (7%), Danmark (17%), Noreg (56%) og Svøríki (64%).

Talvan niðanfyri vísir eina øking av talinum av gistingum á hotelum og vallaraheimum frá 77.043 yvirnáttingum í 2011 til 80.382 yvirnáttingar í 2012, ið er ein øking upp á uml. 4%. Í miðal gistu flestu hotel og vallaraheimgestirnir 2,2 dagar hvør í 2012 í mun til 2,4 dagar hvør í 2011.

campingvognunum hava Føroyar ella Ísland sum ferðamál.

Álítandi hagtøl eru sera týðningarmikil, tí tey vísa gongdina í vinnuni. Hagtøl eru grundleggjandi fyri avgerðir, sum skulu takast, og tað liggur eisini eitt

viðurkennandi signalvirði í, at ein vinnugrein hevur nýtilig hagtøl. Tí er ferðavinnan fegin um at Hagstovan hevur yvirtikið uppgávuna at innsavna ferðavinnuhagtøl frá 2013 og frameftir.

Tað er hent nógv innan ferðavinnuna í 2012. Henda tilgongd er serliga íkomin av fyrítøkunumm í vinnuni, og Ferðaráð Føroya hevur eisini víst seg at verða ein drívmeqi í hesum.

Ferðaráðið hevur fingið eina munandi øking av síni játtan á løgtingsfíggarlógini. Sum eitt úrslit av

Peningastovrnarnir

Peningastovrnarnir hava stóra ávirkan á gongdina í samfelagnum Ein tann týðningarmesta uppgávan hjá peningastovnunum er at umsita gjaldførið í samfelagnum. Her verður hugsað um privatu og vinnuligu uppsparingina, ið verður lánt útaftur til privatpersónar og vinnuna, tá teimum tørvar gjaldføri.

Miðaltalið av starvsfólkum í 2012 var 772 starvsfólk. Talan er sostatt um eina stóra vinnugrein í føroyskum høpi.

Raksturin

Peningastovrnarnir høvdu ikki eitt nøktandi ársúrslit í 2012, sæð í mun til renting av eginognini. Hóast hetta, so var avlopið fyri allan peningastovnsgeiran 160 mió. kr. Hetta er fyrstu ferð síðani 2008, at peningastovnsgeirin í Føroyum tilsamans hevur eitt positivt ársúrslit. Ein nøktandi rakstur vildi verið góðar 300 mió. kr. í ársúrsliti. So enn vanta umleið 200 mió. kr. í.

Danski tjóðbankin og Fíggjareftirlitið hava heitt á peningastovrnarnir um at økja um avlopið. Hetta fyri at skapa ein tryggari fíggjargeira til frama fyri innskjótararnar. Hetta merkir, at peningastovrnarnir komandi árinu mugu konsolidera seg fyri at mæta hesum krøvunum.

Í Føroyum hevur Landsstýrið økt munandi um rakstrarútreiðslurnar hjá peningastovnunum við at hækka lønarhæddaravgjaldið, og virkar hetta við til at hækka um útreiðslurnar, og ger tað sostatt enn truplari hjá føroysku peningastovnunum at

hesum hevur Ferðaráðið ment eina marknaðarføringsætlan fyri Føroyar, sum nú verður sett í verk. Næst á skránni er at fáa Ferðaráðið umskipað til eitt partafelag, har vinnan og landi eru eigarar. Hetta verður fyrireikað í løtuni.

2012 hevur tískil verið eitt sera hendingaríkt og gott ár fyri ferðavinnuna, og vinnan gongur eini spennandi tíð á mæti.

mæta øktu krøvunum til kapitalgrundarlag. Í 2005 rindaðu peningastovrnarnir knappar 13 mió. kr. í lønarhæddaravgjaldi. Í 2013 fer hetta talið at verða umleið 41 mió. kr.

Rentustøðið

Tjóðbankarentan (diskontorentan) hevur seinastu árinu verið søguliga lág. Rentan ultimo dec. 2012 var 0,00%. Útlitini eru, at stutta rentan í Danmark fer at hækka nakað í 2013 fyri at tiltrekkja fremmant gjaldoyra.

Ongantíð áður hevur verið møguligt at fáa so bíliga sethúsafígging sum í dag. Hetta er orsakað av móguleikanum at fáa realkreditfígging til sethús. Somuleiðis hava peningastovrnarnir lækka rentuna á 1. prioritets lánnum í 2013 til millum 3,95% og 4,5%.

Lønarhæddaravgjald

Løgtingið samtykti í desember 2009 at hækka lønarhæddaravgjaldið frá 5% til 10%. 1. jan. 2013 var lønarhæddaravgjaldið aftur hækkað frá 10 til 12%.

Við hesum eru kappingarfortreytirnar hjá føroysku peningastovnunum enn verri enn áður. Um henda eykaútreiðsla ikki skal flytast yvir á kundan, er einasti háttur at minka um útreiðslurnar hjá fíggjarfyrítøkunum at lækka lønarútreiðslurnar, og tað vil siga at lækka lønarútreiðslurnar, og tað vil siga at lækka starvsfólkatalið. Hetta er eisini tað, sum peningastovrnarnar hava gjørt í 2012 og 2013.

Lønarhæddaravgjöld 2005 til 2012

DKK 1.000	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Lønarhæddaravgjald	12.633	13.648	15.390	17.112	16.585	32.350	34.571	34.631
Broyting		1.015	1.742	1.722	-527	15.770	2.216	60

Kelda: www.gjaldstovan.fo, Landsroknaskapur 2005-2012

Innlánini eru økt við 100 mió. kr. í 2012. Hetta grundað á omanfyrirstandandi umframt umleggingina av skattaskipanini, sum partvist hevur elvt til økta uppsparing.

Útlánini hjá føroysku peningastovnunum eru minkaði við 600 mió kr. í 2012. Hetta kemst m.a.

Útlán og innlán í peningastovnunum

Teir føroysku peningastovnarir	2008	2009	2010	2011	2012
Innlán	14	15	18	22	22
Útlán	18,1	17,3	18,9	18,8	18,1

Kelda: Ársroknskapir

Somuleiðis hava (kredit) útlitini tey seinastu árin verið tung, og er tað eisini ein orsök til, at peningastovnarir hava minkað um teirra útlán. Harumframt er ein umlegging frá bankalánnum til realkredittlán til bústaðarfigging partur av frágreiðingini upp á, at útlánini hjá peningastovnunum eru minkaði í 2012.

Peningastovnarir fyrireika seg til møgulig økt kapitalkrøv tey komandi árin (2018). Hetta seinna

av størri varsemi viðv. figging. Hetta er eisini í trá við gongdina sum heild í samfelagnum, nevnliga at fólk eru vorðin meira varin við at nýta og lána pening og spara ístaðin meira upp.

kann fara at krevja stórar upphæddir í eginpeningi, ella alternativt at peningastovnarir mugu lækka útlánini.

Mett verður, at útlánini fara at verða sama støði í 2013, kanska eitt vet hægri. Peningastovnarir hava lækkað rentuna í 2013, og fer tað møguliga at viðføra ein størri eftirspurning eftir útlánnum.

Eftirstøðurnar mótvegis peningastovnunum hjá vinnuni og húsarhaldunum eru faldnar.

Trotabúðarviðgerðir 2006 til 2012

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Áheitanir um trotabúðarviðgerð	3319	3331	2747	4038	2993	2975	1954
Harav panting	1828	2109	1113	1677	395	1363	716
Tvingsilssølur av fastari ogn		6	7	13	12	38	33

Kelda: Føroya Rættur

Áheitanir um trotabúðarviðgerð ella innheiting umvegis fútarættin eru minkaðar í 2012. Í 1.954 førum gjørdust teir handlandi annaðhvørt samdir, gjørdur eina gjaldsavtalu, ella gjørði rætturin ein úrskurð.

Í 716 førum var ein niðurstøða tikin av fútarættinum, t.d. tikið pant í ognum. Hetta tal

er væl hægri í 2012 í mun til í 2011. Sostatt bendir nakað á, at tað er vorðið nemmari at gera semjur millum partar, ið eru ósamdir.

Talið av tvingsilssølum av fastari ogn vaks nógv í 2012 í mun til 2011.

Um Føroya Arbeidsgevarafelag, Vinnuhúsið og feløgin annars

Føroya Arbeidsgevarafelag er meginfelag fyri føroyskar arbeidsgevarar. Felagið arbeiðir fyri, at føroyskt vinnulív hevur teir bestu møguleikarnar at kappast, mennast og virka. Við samráðingum og sáttmálum tryggjar Arbeidsgevarafelagið samstundis góðar og støðugar arbeidsmarknaðarkarmar fyri vinnuna.

Í Føroya Arbeidsgevarafelag eru føroyskar fyrirkomandi umframt arbeidsgevarasamskipanir limir. Arbeidsgevarasamskipanirnar eru Føroya Handverksmeistarafelag, Føroya Prentsmiðjufelag, Arbeidsgevarafelagið hjá Fíggjarstovnum í Føroyum og Reiðarafelagið fyri Farmaskip.

Endamálið hjá Føroya Arbeidsgevarafelag er at arbeiða fyri:

- **Felags sáttmálum fyri vinnuna:** Vegna vinnuna ger Arbeidsgevarafelagið sáttmálar við løntakarafeløgin. Hesir tryggja støðug viðurskifti á arbeidsmarknaðinum og tálma lønarvøkstur í mestan mun.
- **Vinnupolitiskum kørnum:** Vegna vinnuna verður arbeitt við, at ávirka allar lógir, kunngerðir og ásetingar annars, sum landsstýri, lögting, umsiting, stovnar og kommunur seta í verk, soleiðis at hesar tæna og ikki darva vinnuni. Vinnufeløgin eru m.a. umboðað í nógvum ymiskum nevndum, ið seta karmar fyri føroyska samfelagið og framtíð okkara.

- **Kunning:** Arbeidsgevarafelagið veitir kunning um privatu vinnuna, vinnulig viðurskifti og tann týðning, vinnan hevur fyri samfelagið, bæði beinleiðis og gjøgnum føroyskar miðlar.
- **Ráðgeving og tænasta:** Felagið veitir limum sínum ráðgeving og tænastrur á ymiskum økjum: starvsfólka viðurskifti og leiðsla, sáttmálar, lógir og reglugerðir á vinnuøkinum v.m. Eisini virkar umsitingin í Vinnuhúsinum sum sambindingarlið við vinnu í øðrum londum.
- **Fundir og orðaskifti fyri leiðslurnar innan vinnuna:** Felagið hevur áttikið sær leiklutin at vera miðdepil fyri vinnuligum og vinnupolitiskum orðaskifti. Skipað verður fyri ymiskum tiltøkum, har bond verða knýtt millum leiðarar í privatu vinnuni - eisini tá húsið er karmur um vitjanir uttanefrir.

Lógir og virðisgrundarlagið hjá felagnum eru lýst á heimasíðuni hjá Vinnuhúsinum, www.industry.fo.

Føroya Arbeidsgevarafelag eigur Vinnuhúsið saman við Havnar Handverksmeistarafelag. Føroya Arbeidsgevarafelag stendur fyri rakstrinum av Vinnuhúsinum. Vinnuhúsið er felags marknaðarføringsheitið á virkseminum hjá arbeidsgevarafeløgnum og vinnugreinafeløgnum, sum húsast saman í Vinnuhúsinum.

Hvør húsast í Vinnuhúsinum?

Í dag eru 18 virkin feløg undir sama taki í Vinnuhúsinum. Føroya Arbeiðsgevarafelag hevur ta hugsan, at tað hevur týðning at savna føroyska

vinnu undir einum taki. Hetta fyri at føroyska vinnan skal hava sterkari samleika í samfelagnum gjøgnum felags umboðan.

Arbeiðsgevarafeløgini eru:

Arbeiðsgevarafeløg	Ábyrgd
Føroya Arbeiðsgevarafelag	Marita Rasmussen
Føroya Handverksmeistarafelag (íroknað Havnar Handverksmeistarafelag)	Niels Winther
Arbeiðsgevarafelagið hjá Fíggjarstovnum í Føroyum	Esther Dahl
Føroya Prentsmiðjufelag	Esther Dahl
Reiðarafelagið fyri Farmaskip	Esther Dahl

Høvuðsuppgávan hjá arbeiðsgevarafeløgnum er at føra sáttmálasamráðingar við fakfeløgini vegna limirnar og at ráðgeva limunum í sáttmálaspurningum.

Harafturat arbeiða arbeiðsgevarafeløgini eisini við arbeiðsmarknaðarmálum og yvirskipaðum vinnukørmum.

Vinnugreinafeløgini eru:

Vinnugreinafeløg	Ábyrgd
Havbúnaðarfelagið	Stefan í Skorini
Føroya Ráfiskakeyparafelag	Niels Winther
Handilsvinnufelagið	Mikkjal Joensen
KT-felagið	Gordon Rajani
Oljuvinnufelagið	Esther Dahl
Samskipti	Gordon Rajani
Ráðgevarafelagið	Marita Rasmussen
Ferðavinnufelagið	Mette K. Kibsgaard
Felagið Peningastovnar	Gordon Rajani
Oljutingið	Mikkjal Joensen
Virðisbrævamarknaður Føroya P/F	Marita Rasmussen

Vinnugreinafeløgini fáast við spurningar, ið eru viðkomandi fyri teirra vinnugrein.

Vinnugreinafeløgini arbeiða sjálvstøðugt við sínum málum.

Størri mál, sum viðkoma fleiri vinnugreinum ella allari vinnuni, verða samskipað av umsitingini í Vinnuhúsinum og Føroya Arbeiðsgevarafelag.

Vinnugreinafeløgini hava ikki ábyrgd av sáttmálasamráðingum.

Reiðarafelagið og Nótaskip

Seinastu árin hevur Felagið Nótaskip húsast í Vinnuhúsinum og frá 1. mai 2013 eisini Føroya Reiðarafelag.

Nevndin í Føroya Arbeiðsgevarafelag

Nevndin í Føroya Arbeiðsgevarafelag setur karmarnar fyri arbeiðnum í Vinnuhúsinum.

Í nevndini sita:

Bergur Poulsen,
formaður

Bergur Poulsen er nevndarformaður og nevndarlimur í fleiri fyrirkum í føroyskum vinnulívi. Bergur Poulsen hevur sitið í nevndini í Føroya Arbeiðsgevarafelag síðan 1993.

Høgni Hansen,
næstformaður

Høgni Hansen er stjóri í heilsøluvirittøkuni Poul Hansen. Høgni Hansen hevur sitið í nevndini í Føroya Arbeiðsgevarafelag síðan 2011 og sum næstformaður felagsins síðan tá. Høgni Hansen er nevndarlimur í Handilsvinnufelag og hevur eisini verið nevndarlimur í Havnar Arbeiðsgevarafelag, áðrenn felagið var avtikið.

Kristoffur Laksá,
nevndarlimur

Kristoffur Laksá er saman við øðrum eigari í prentsmiðjuni Estra í Gøtu. Kristoffur Laksá er, umframt at hava samráðingarleiðsluna í sambandi við sáttmálasamráðingarnar hjá Føroya Arbeiðsgevarafelag, eisini næstformaður í Føroya Prentsmiðjufelag. Kristoffur Laksá hevur sitið í nevndini í Føroya Arbeiðsgevarafelag síðan 1993.

Magni Arge,
nevndarlimur

Magni Arge er stjóri í flogfelagnum Atlantic Airways. Magni Arge er eisini nevndarformaður í Oljvinnufelagnum umframt nevndarformaður og limur í fleiri fyrirkum innan føroysku ferðavinnuna. Magni Arge hevur sitið sum nevndarlimur í Føroya Arbeiðsgevarafelag síðan 1998.

Jón Sigurdsson,
nevndarlimur

Jón Sigurdsson er stjóri og stovnari av byggifyrirkuni Articon. Jón Sigurdsson er nevndarlimur í Havnar Handverksmeistarafelag umframt nevndarlimur í øðrum føroyskum fyrirkum. Jón Sigurdsson hevur sitið í nevndini í Føroya Arbeiðsgevarafelag síðan 2004.

Atli Gregersen,
nevndarlimur

Atli Gregersen er saman við øðrum eigari av fyrirkunum Luna, Fútaklettur og Fiskavirkinum. Atli Gregersen er stjóri í alifyrirkunum Luna og Fútaklettur. Atli Gregersen hevur sitið í nevndini í Føroya Arbeiðsgevarafelag síðan 2011. Atli Gregersen er eisini nevndarlimur í Havbúnaðarfelagnum.

Jóhanna á Bergi,
nevndarlimur

Jóhanna á Bergi er stjóri á flutningsfyrirkuni Faroe Ship. Harumframt er Jóhanna á Bergi nevndarlimur í fleiri føroyskum fyrirkum. Jóhanna á Bergi hevur sitið í nevndini í Føroya Arbeiðsgevarafelag síðan 2008.

VINNUHÚSIÐ
HOUSE OF INDUSTRY